

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Koronavirus
19 can aldı - nəyə
hazırlaşaq...
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 27 sentyabr 2023-cü il Çərşənbə № 172 (8308) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Sülh sazişini başqa erməni baş nazir imzalaya bilər

Rusiya Andranik Tevanyanı hakimiyyətə gətirmək istəyir?

yazısı səh.4-də

ABŞ Qarabağa "revizorlar" göndərilməsini istəyir

yazısı səh.5-də

"Xalq diplomatiyası" gündəmdə - Bakıdan kimlər gedir?

yazısı səh.6-da

Naxçıvanda dost-düşməyə verilən mühüm mesajlar

yazısı səh.7-də

Qarabağa görə Gürcüstanda çevriliş hazırlığı - sensasion iddia

yazısı səh.8-də

Ziya Məmmədov və qardaşının adı milyonluq qalmaqda

yazısı səh.10-da

Zəngəzur alternativ İran yolu ola bilər

yazısı səh.11-də

Xankəndidəki ermənilər Bakıya zəng edir

yazısı səh.12-də

Mişustinin Azərbaycan qərarı - valyuta bazarında ticarət izni

yazısı səh.14-də

Universitetlərdə üçillik təhsil təklifi - hansı ixtisaslarda ixtisar?

yazısı səh.15-də

"Mahmudovçu"ların intihara sürüklədiyi şəxsin qardaşı bəraət istəyir

yazısı səh.10-da

SEPARATÇI REJİMİN LƏĞVİ HAZIRLIĞI - YENİ İDARƏETMƏ NECƏ OLACAQ...

Xuntadan azad edilən ərazilərdə komendatura yaradılır, birgə patrul təşkil edilir, qondarma strukturlar buraxılır - Şahramanyan isə möhlət istəyib

yazısı səh.5-də

Makronun yeni fitnəsi - Azərbaycanı Rusiya siyasətinin "şəriki" elan etdi

İki dəfə BMT TŞ-də Bakıya qarşı sənədin qəbuluna nail ola bilməyən Fransa prezidenti indi daha məkrli yola baş vurur

yazısı səh.9-da

Nəcməddin Sadıkovu "toxunulmaz" edən nədir?

yazısı səh.3-də

Şahin Mustafayev ermənilərlə onların dilində danışmağa gedir

yazısı səh.12-də

Bakıda sülhdən danışib, İrəvanda "bomba partlatdı" - Klaar müəmması...

yazısı səh.11-də

Əli Əsədov Söyüdlü ilə bağlı iclas keçirdi

Sentyabrın 26-da Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədovun yanında Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndində vəziyyətin araşdırılması üçün Nazirlər Kabinetinin 2023-cü il 21 iyun tarixli Sərəncamı ilə yaradılmış Komissiyanın növbəti iclası keçirilib.

Nazirlər Kabinetindən verilən xəbəre görə, iclasda Gədəbəy rayonunun Söyüdlü kəndində fəaliyyət göstərən "Azərbaycan Beynəlxalq Mədən Şirkəti"nin (AIMC) mədən ərazisində ekoloji monitorinqin keçirilməsi, sağlamlıq, ətraf mühit və əməyin mühafizəsi üzrə qiymətləndirilmənin aparılması məqsədilə dövlət olunmuş dağ-mədən sektorunda beynəlxalq təcrübəyə malik Böyük Britaniyanın "Micon" International Co Limited Şirkətinin keçirdiyi monitorinqlərin nəticələrinə dair hesabat və tövsiyələr müzakirə olunub.

Baş nazir Əli Əsədov yaxın günlərdə komissiya tərəfindən Gədəbəy şəhəri, Söyüdlü, Yenikənd, Arıxdam kəndləri və Qumlu yaşayış massivinin sakinləri, qeyri-hökumət təşkilatları və media nümayəndələrinin iştirakı ilə görüşün keçirilməsi və əhalini narahat edən məsələlərin həlli, eyni zamanda görülməli işlərlə bağlı tapşırıqlar verib.

Müvafiq tövsiyə və tapşırıqlara uyğun olaraq "Azərbaycan Beynəlxalq Mədən Şirkəti" tərəfindən yenidənqurma, modernləşdirilmə ilə bağlı icra qrafiki hazırlanaraq təqdim olunduqdan və aidiyyəti dövlət qurumları ilə razılaşdırıldıqdan sonra zavodun fəaliyyətinin mərhələli şəkildə bərpa olunması təmin edilə bilər.

Qardaşı Qubad İbadoğlunun səhhəti haqda nə deyir?

Bakı İstintaq Təcridxanasında saxlanan iqtisadçı alim, siyasətçi Qubad İbadoğlunun səhhəti pisdir. Məhbusun qardaşı Qalib Toğrul özünün "Facebook" səhifəsində yazır ki, sentyabrın 23-dən Qubad İbadoğluda başağrısı və halsızlıq yaranıb, ancaq o, hər hansı müayinədən keçirilmir:

"Qardaşım özü aparatla şəkərini ölçüb, həm sentyabrın 23-də, həm də 24-də yeməkdən sonra şəkərin normadan çox yüksək olduğu bilinib. Bakı İstintaq Təcridxanasında göstərilən tibbi xidmətin səviyyəsi bərbaddan da aşağı səviyyədədir. Məsələn, ultrasəs müayinəsindən sonra bədəndəki geli silmək üçün salfet əvəzinə A:4 formatlı kağızdan istifadə olunur. Qan analizi götürən zaman gigiyenik normalara məhəl qoyulmur, analiz götürən şəxs əlcək taxmır, dezinfeksiya məhlulundan istifadə etmir. Məhbus qolunu kameranın qapısındakı nəfəsləyiciyə bayıra uzadır, qan götürülür, tibbi bağdan istifadə olunmur".

Azərbaycan Demokratiya və Rifah Partiyasının sədri olan Qubad İbadoğlunu 2023-cü il iyulun 23-də Daxili İşlər Nazirliyinin Baş Mütəşəkkil Cinayətkarlıqla Mübarizə İdarəsi tutub. Onun Türkiyədə terrorçu şəbəkə sayılan FETÖ ilə əlaqədə olduğu iddia edilir. İstintaq mütəşəkkil dəstənin saxta xarici valyuta hazırlaması, əldə etməsi, satması ittihamı ilə başlayıb, avqustun 25-də işə dini ekstremist materialları hazırlama, saxlama və ya yayma ittihamı da əlavə olunub.

Bu gün Azərbaycanda Anım Günüdür

Sentyabrın 27-si Azərbaycanda Anım Günüdür. Prezidenti İlham Əliyevin 2020-ci il 2 dekabr tarixli sərəncamına əsasən təsis edilən Anım Günü Vətən müharibəsində qəhrəmancasına döyüşmüş, ölkəmizin ərazi bütövlüyü yolunda canlarından keçmiş əsgər və zabitlərimizə, bütün şəhidlərimizə dərin ehtiramın ifadəsidir.

Problemlı kreditlər nə qədər azalıb?

2023-cü ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycanda problemlı kreditlər 59,4 milyon manat azalıb. Novator.az Mərkəzi Banka istinadla bildirir ki, qaytarılma vaxtı keçmiş kreditlərin məbləği yanvarın 1-nə 593,7 milyon manat, sentyabrın 1-nə 534,3 milyon manat olub.

2015-ci ilin əvvəlində problemlı kreditlər 976,3 milyon manat məbləğində göstərilib. Həmin ilin devalvasiyaları problemlı kreditlərin artımına rəvac verib. 2016-cı ilin əvvəlində 1 milyard 508,5 milyon manat, 2017-ci ilin əvvəlində 1 milyard 472,6 milyon manat, 2018-ci ilin əvvəlində 1 milyard 626,7 milyon manat, 2019-cu ilin əvvəlində 1 milyard 585 milyon manat məbləğində problemlı kredit rəsmiləşib.

2019-cu il də dövlət fiziki şəxslərə 2012-ci il yanvarın 1-dən bağlanmış kredit müqavilələri üzrə devalvasiya kompensasiyaları verib.

2020-ci ilin əvvəlində ödəniş vaxtı keçmiş kreditlərin 1 milyard 273,1 milyon manat, 2021-ci ilin əvvəlində 893,1 milyon manat, 2022-ci ilin əvvəlində 719,4 milyon manat məbləğində olduğu açıqlanıb.

Bu gün respublikamızın bütün şəhər və rayonlarında, o cümlədən azad edilmiş ərazilərimizdə anım mərasimləri keçirilir, xalqımız Vətən uğrunda canlarını fəda etmiş qəhrəman şəhidlərimizin xatirəsini qürurla yad edir.

Vətən müharibəsi bizim şanlı tariximiz, şəhidlər və qazilər qürur mənbəyimizdir. Respublikamızın suverenliyi və ərazi bütövlüyü uğrunda gedən mübarizədə qəhrəmanlıq göstərən əsgər və zabitlərimiz, arxa cəbhədə çalışan müdafiə qüvvələri, bütövlükdə xalqımız əzm və iradə, bir yumruq kimi birlik və həmrəylik nümayiş etdirərək, düşməne sarsıdıcı zərbələr endirib. Azərbaycan Ordusunun əks-hücumları qarşısında aciz qalan düşmənin günahsız müdafiə qüvvələri hədəfə alması, çoxsaylı müharibə cinayətləri xalqımızı qələbə əzmini sarsıdacaq.

Xatırladaq ki, bu gün saat 12:00-da ölkə ərazisində şəhidlərin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad ediləcək. Axşam saatlarında isə xüsusi işıqlandırma ilə bir sıra binalarda, o cümlədən Heydər Əliyev Mərkəzinin binasının və "Alov qüllələri"nin üzərində Azərbaycan bayrağı əks olunacaq.

Mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti strukturları tərəfindən gün boyu silsilə tədbirlər təşkil ediləcək, eləcə də xarici ölkələrdə anım mərasimləri keçiriləcək.

Alimpaşa Məmmədovun 13 il həbsi istənilirdi

Şəmkir Rayon İcra Hakimiyyətinin keçmiş başçısı Alimpaşa Məmmədovun cinayət işi üzrə məhkəmə istintaqı yekunlaşıb. "Report" xəbər verir ki, Gəncə Şəhər Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə keçirilən məhkəmədə prokuror Alimpaşa Məmmədovun 13 il azadlıqdan məhrum edilməsini istəyib.

Bundan sonra hakim təqsirləndirilən şəxsin vəkillərinə müdafiə çıxışlarını hazırlamaq üçün vaxt verib.

Xatırladaq ki, A.Məmmədov ötən ilin aprel ayında Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən kompleks əməliyyat-istintaq tədbirləri nəticəsində həbs olunub. Onun barəsində Cinayət Məcəlləsinin 179.4-cü (mənimləmə), 193-1.3.2-ci (cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərini qanunsız şəkildə saxlama), 308.2 (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə), 311.3.2 və 311.3.3-cü (təkrar, külli miqdarda rüşvət alma) maddələri ilə ittiham irəli sürülüb və məhkəmənin qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

"Tezliklə Qənirə xanımınla bağlı sevincdirici xəbəri..." - köməkçisindən açıqlama

Məilli Məclisin Mədəniyyət komitəsinin sədri, deputat Qənirə Paşayevanın vəziyyəti stabil-ağır olaraq qalmaqdadır.

Bunu "Report"a açıqlamasında deputatın köməkçisi Elbəy Bədirov deyib.

O bildirib ki, Q.Paşayevanın səhhətində heç bir dəyişiklik yoxdur: "Vəziyyəti əvvəlki kimidir. Həkimlər bütün lazımi tədbirləri görür. Hər kəsəndə xəbərdar edirəm ki, rəsmi, dəqiqləşdirilməmiş informasiyaları yaymayın. İnşallah ki, tezliklə Qənirə xanımınla bağlı sevincdirici xəbəri yayarsınız".

Xatırladaq ki, sentyabrın 23-ü saat 03:01 radələrində TƏBİB-in tabeliyindəki Abşeron Rayon Mərkəzi Xəstəxanasının Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardım Stansiyasına Q.Paşayeva üçün çağırış daxil olub. Ona naməlum mənşəli hipotonik vəziyyət diaqnozu qoyulub. Müayinə zamanı göstəriciləri - arterial təzyiq 50/0 mm. c. süt., nəbz 1 dəqiqə 47 vuruş, SPO2 (saturasia) 82% olub. İlk müdaxilələrdən sonra göstəriciləri arterial təzyiq 110/60 mm. c.süt., nəbz 1 dəqiqədə 68 vuruş, SPO2 (saturasia) 97% olub.

Həkimlər Q.Paşayevanın xəstəxana şəraitində müalicəsini məsləhət görüb. Deputat ailə üzvlərinin istəyi ilə təcili tibbi yardım briqadası tərəfindən Mərkəzi Klinikaya təxliyə olunub. O, süni tənəffüs aparatına qoşulub.

Simonyan ermənilərə od qoydu: "İndiki Ermənistan ermənilərə aid deyil!"

Rusiyanın RT telekanalının baş redaktoru, milliyətçə erməni Marqarita Simonyan İrəvanda rəsmi səfərdə olan Rusiya Federasiyasının daxili işlər naziri Vladimir Kolokoltsevin sözlərinə münasibət bildirib.

Məlumatına görə, dünən İrəvanda səfərdə olan Vladimir Kolokoltsev baş nazir Nikol Paşinyanla görüşündə bildirib ki, Qərb və ABŞ Ukraynadakı vəziyyətdən istifadə edərək Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırmaq istəyir.

"Kolokoltsev haqlı olaraq bildirdi ki, Qərb Ermənistanla yalnız Rusiyanı regiondan sıxışdırmaq üçün oynayır, ABŞ ermənilərin taleyindən narahat deyil. Razıyam. Bircə onu əlavə edəçəyəm ki, indiki Ermənistan ermənilərə aid deyil", - Marqarita Simonyan deyib.

RT-nin baş redaktoru onu da vurğulayıb ki, Kim Kardaşyan və hətta NATO Ermənistanı kömək etməyəcək.

Azərbaycanda koronavirus (COVID-19) infeksiyasına son 1 həftədə (18-24 sentyabr) 229 yeni yoluxma faktı qeydə alınıb, 132 nəfər müalicə olunaraq sağalıb. Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahdan verilən məlumata görə, analiz nümunələri müsbət çıxan 19 nəfər vəfat edib. Azərbaycanda indiyədək ümumilikdə 832 809 nəfər koronavirus infeksiyasına yoluxub. Onlardan 822 263 nəfər müalicə olunaraq sağalıb, 10 321 nəfər vəfat edib, aktiv xəstə sayı 225 nəfərdir. Bir həftə üçün bu qədər ölüm faktı nəyi göstərir? Birdən-birə bu qədər artım yeni ştamların ölkəmizdə qeydə alınmadığı halda niyə olsun? Maska rejimi qayıdacaqmı?

Yeri gəlmişkən, Azərbaycanda xüsusi karantin rejiminin müddəti uzadılıb. Bu barədə Nazirlər Kabineti qərar qəbul edib. Qərarda bildirilir ki, "koronavirus (COVID-19) infeksiyasının ölkə ərazisində yayılmasının, onun tördə biləcəyi fəsadların qarşısının alınması məqsədilə" Azərbaycanda xüsusi karantin rejiminin müddəti 2024-cü il 2 yanvar saat 06:00-dək uzadılır. Bundan əvvəl karantin rejiminin müddəti 2 oktyabra qədər uzadılmışdı.

Onu da qeyd edək ki, mayın 6-da Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) COVID-19 pandemiyasının sona çatdığını elan etmişdi.

TƏBİB-in İctimaiyyətlə əlaqələr və kommunikasiyalar departamentinin rəhbəri Zəmirə Adilova mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, payız-qış mövsümü ilə əlaqədar mövsümi olaraq COVID-19 virusuna yoluxmaların sayının artması gözləniləndir:

"Qeyd edək ki, hazırda Azərbaycanda COVID-in yeni ştamlarının aşkarlanması faktı təsdiqlənməyib. Əlavə olaraq qeyd etmək lazımdır ki, virus mutasiya etməyə davam edir və artıq bu ştamların da əlavə mutasiyalara malik subvariantları formalaşmaqdadır. Bu səbəbdən də variantlar ÜST və digər ictimai səhiyyə qurumları tərəfinə gəlmişkən, Azərbaycanda xüsusi karantin rejiminin müddəti uzadılıb. Bu barədə Nazirlər Kabineti qərar qəbul edib. Qərarda bildirilir ki, "koronavirus (COVID-19) infeksiyasının ölkə ərazisində yayılmasının, onun tördə biləcəyi fəsadların qarşısının alınması məqsədilə" Azərbaycanda xüsusi karantin rejiminin müddəti 2024-cü il 2 yanvar saat 06:00-dək uzadılır. Bundan əvvəl karantin rejiminin müddəti 2 oktyabra qədər uzadılmışdı.

findən daim nəzarətdə saxlanılır. Artıq bir neçə aydır ki, COVID-19-un alt variantı olan EG.5 - elmi ədəbiyyatda həm də "Eris" kimi tanınan virus son zamanlar bütün dünyada sürətlə yayılmaqdadır. Xüsusilə ABŞ, Çin, Böyük Britaniya və Avropanın digər ölkələrində yeni yoluxmalara və yoluxma saylarında artıma səbəb olub. Bu hal ilk dəfə deyil, daha öncə də COVID-19-un digər ştamlarında qeydə alınıb. Tendensiya onu göstərir ki, hər bir yeni yaranmış ştam özündən öncəki ştamdan daha yüngül simptomlara malik olur. Lakin yeni ştamların yoluxuculuq qabiliyyəti əvvəlkilərdən yüksək olması ilə fərqlənir. Bu isə qısa zamanda kütləvi yoluxmalara səbəb olur".

TƏBİB rəsmisi onu da əlavə edib ki, yoluxma riskindən qorunmaq üçün hospitalizasiya riski yüksək olan şəxslər hər zaman müvafiq tədbirlərlə özlərini qorumağa davam etməlidirlər: "Risk qrupuna yanaşı və xroniki xəstəlikləri olanlar, peyvənd olunmayan şəxslər daxildir. Kütləvi məkanlarda maskadan istifadə, sosial məsafənin qorunması, xəstələrlə təmasdan çəkinmək tövsiyə olunan tədbirlərdəndir. Bir daha qeyd etməliyəm ki, hazırda ölkəmizdə COVID-19 xəstəliyinin yeni ştamına yoluxma hallarına rast gəlinməyib.

Koronavirus 19 can aldı - nəyə hazırlaşsaq...

Hazırda ölkəmizdə COVID-19 xəstəliyinin yeni ştamına yoluxma yoxdur, amma...

İnsanların böyük əksəriyyəti COVID-19 xəstəliyini artıq keçirib və sağalıb. Ölkədə peyvəndlənmə faizi də qənaətbəxş hesab ediləcək səviyyədədir".

Yada salaq ki, 2019-cu ilin sonlarında dünyada yeni koronavirus aşkar edilib. 2020-ci il martın 11-də Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı koronavirusu pandemiya elan edib. Dünyada sürətlə

yayılan bu virusdan indiyə qədər 7 milyona yaxın insanın vəfat etdiyi bildirilir. Azərbaycanda isə indiyə kimi 830 mindən çox şəxsin bu virusa yoluxduğu, onlardan 10 min 300-dən çox şəxsin vəfat etdiyi bildirilir. Amma son aylar bu virusa yoluxmanın kəskin şəkildə azaldığı bildirilir.

Bununla belə, sentyabrın əvvəllində Ümumdünya

Səhiyyə Təşkilatının eksperti Mariya van Kexove bildirib ki, bir sıra ölkələrdə, o cümlədən Avropada virusa yoluxanların xəstəxanaya yerləşdirilməsi halları artır. ÜST-nin eksperti bildirib: "Virus sakitləşməyib, onun Şimal və Cənub yarımkürələrinin müəyyən bölgələrində yayılmasında mövsümlilik yoxdur, ona görə də proq-

nozlaşdırınla bilməz. Biz adətən Şimal və Cənub yarımkürələrində müəyyən dövrlərdə qrip formasında artım müşahidə edirik. COVID-lə bağlı isə bu, belə deyil. COVID istənilən vəziyyətdə münbit şəraitdən istifadə edir. Hazırda Şimal yarımkürəsindəki bir sıra ölkələrdə təkcə xəstəliyə yoluxma hallarında deyil, həm də xəstəxanaya yerləşdirilənlərin sayında artım var. Axı Şimal yarımkürəsində yaydır. Adətən tənəffüs yolları patogenləri ilə bağlı belə olmur".

Mariya van Kexove yekunda deyib: "Bir sıra ölkələrdə, ilk növbədə, Avropada xəstəxanaya yerləşdirilənlərin sayında narahatlıq doğuran artım tendensiyası görünür".

ÜST-nin informasiya bületeninə əsasən, iyulun 24-dən avqustun 20-dək dünyada 1,47 milyondan çox insan koronavirusa yoluxub və 2 mindən çox pasiyent dünyasını dəyişib. Yoluxanların sayı əvvəlki 28 günə müqayisədə 63 faiz artıb. Yunanıstan, İrlandiya, Malta və Hollandiya da daxil olmaqla, on altı Avropa ölkəsi koronavirusla bağlı xəstəxanaya yerləşdirmələrin artdığını bildirib. Bütövlükdə, Avropa regionunda 28 gün ərzində xəstələnmə halları 12 faiz artıb. Bu artım Şərqi Aralıq dənizi (plüş 112 faiz) və Qərbi Sakit okean regionunda (plüş 88 faiz) da qeydə alınıb. Şərqi Aralıq dənizində ölüm hallarının 70 faiz artması qeydə alınıb.

□ **Afaq MİRƏYİQ, "Yeni Müsavat"**

Qarayevdən sonra Sadıkov - bəs onu "toxunulmaz" edən nədir?

Hərbi ekspert: "2014-cü ildən bu yana tenderlər üzrə müqavilələr yoxlanılsa, bilinəcək ki, milyonlar deyil, milyardlarla mənimləmədən söhbət gedir"

Müdafiə Nazirliyinin Mənzil İstismar İdarəsinin sabiq rəisi Fikrət Mirzəyevin cinayət işi üzrə məhkəmə prosesində yenə də Baş Qərargahın sabiq rəisi Nəcməddin Sadıkovun ünvanına ittihamlar səsləndirilib. Prosesdə şahid qismində Müdafiə Nazirliyinin Mənzil İstismar İdarəsində Əsaslı Təmir bölməsinin rəisi Rəhim Laçınovun istintaqa ifadəsi elan olunduqda üzə çıxıb ki, o, şirkətlərdən gələn pulların 15 faizinin sabiq qərargah rəisi Nəcməddin Sadıqova, 3 faizinin Nizami Məmmədova, 3 faizinin isə Fikrət Mirzəyevə çatdığını deyib. Məhkəmə prosesi oktyabrın 9-da davam edəcək.

Yada salaq ki, keçmiş mədəniyyət naziri Əbülfəs Qarayevin ən yaxın adamları həbs edildikdən sonra alınan pullardan "şef"lərinə verdiklərini demişdilər. Amma məhkəmə Qarayevi məhkəməyə belə çağırmadı. Sabiq milli təhlükəsizlik naziri Eldar

Mahmudov da vəzifədən çıxarılıb ətrafındakılar həbs edilsələr də, özü toxunulmaz qaldı.

Hüquqşünas, hərbi ekspert Telman Əbilov "Yeni Müsavat"a deyib ki, Nəcməddin Sadıkov 1993-cü ildən 2020-ci ilə qədər Müdafiə Nazirliyində əsas fiqurlardan biri olmağa çalışıb:

"Məqsədlərdən biri də ordu-da korrupsiya gəlirlərini mənimləməsi idi. O vaxtı naziri olan Səfər Əbiyev ona çox da imkan vermirdi. Korpus komandirləri qərargah rəisləri ilə əlaqəyə girib yerdəyişmələr edirdi və bundan Nəcməddin Sadıkov da qazanırdı. Amma həmin vaxtlarda Nəcməddin Sadıkov tikintilərə çox da giri-

şə bilmirdi. Tikinti bilavasitə nazirin səlahiyyətində idi. Müdafiə Nazirliyindəki bölgüyə görə bəzi məsələlərdə qərargah rəisi müstəqil şəkildə qərar qəbul edə bilirdi. Məsələn, mayor rütbəsinə qədər şəxsi heyətin işə götürülməsi, ehtiyata buraxılması, əsgərlərin arxa cəbhəyə, ön cəbhəyə yerdəyişməsinə Nəcməddin

Sadıkov özü edə bilirdi. O, Səfər Əbiyevin xəbəri olmadan bu işləri edə bilirdi və külli miqdarda pul qazanırdı. Tikinti işlərinə isə girişə bilmirdi, çünki orada nazirin şəxsi imzası olmalıdır. Səfər Əbiyev vəzifədən gedəndən sonra isə Nəcməddin Sadıkov faktiki olaraq Müdafiə Nazirliyinə rəhbərliyi həyata keçirməyə başladı. Hüquqi cəhətdən nazir olmasa da, faktiki olaraq bütün rəhbərliyi o edirdi. İstər şəxsi heyətlə bağlı, istərsə də büdcə ilə bağlı bütün rəhbərliyi Nəcməddin Sadıkov edirdi".

Telman Əbilov deyib ki, 2013-2014-cü illərdən etibarən Nəcməddin Sadıkov Müdafiə Nazirliyində kadr məsələləri ilə yanaşı maliyyə məsələlərində söz sahibinə çevrilib: "Maliyyəçilər, xəzinədar Nəcməddin Sadıkovun vəsatəti əsasında təyinat alıblar. Faktiki olaraq nazirlik ona tabe idi. Bundan sonra tikinti şirkəti nazirliklə tutaraq ki, 100 milyonluq müqavilə bağlayırdısa, ona deyilirdi ki, müəyyən faizi pul şəklində qaytarmalısan bizə. Tikinti şirkəti də sementdən, digər tikinti materiallarından qənaət edib 30-40 milyonu qaytarırdı.

Qaytarılan pul Nəcməddin Sadıkov tərəfindən bölünürdü. Mən ona 20 faiz çatdığını eşitmişdim, məhkəmədə belli oldu ki, 15 faiz çatıb ona. Qalanı da kimə 2, kimə 3, kimə də 4 faiz olmaqla bölünürdü".

Telman Əbilov deyib ki, Nəcməddin Sadıkovun vəzifədə olduğu bütün dövr üzrə araşdırmalar aparılmalıdır: "Əgər 2014-cü ildən bu yana tenderlər üzrə müqavilələr yoxlanılsa, bilinəcək ki, milyonlar deyil, milyardlarla mənimləmədən söhbət gedir. Baş Prokurorluq bu işləri ciddi şəkildə yoxlamalıdır. Nəcməddin Sadıkov hökumət məsuliyyətinə cəlb olunmalıdır. Onu "Tərtər işi"ndən kənar tutan qüvvələr, indi də bu işlərlə bağlı onu müdafiə edirlər. Nəcməddin Sadıkov rusun adamıdır. O, Dərbənddə anadan olub, ona Dağıstanın Milli Qəhrəmanı adı verilib, adına küçə var. Tərtərdə hərbiçilərimizə qarşı baş verən cinayətlərin başında Nəcməddin Sadıkov durub, hazırkı iş üzrə həbs olunanlar da icraçılar, vasitəçilərdir. Müdafiə Nazirliyində müəşəkkil cinayətkar dəstə olub, dəstənin başçısı da Nəcməddin Sadıkov olub. O, həbs olunmalı, məsuliyyətə cəlb edilməlidir".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV, "Yeni Müsavat"**

Rusiya-Ermənistan, iki müttəfiq arasında gərginlik kulminasiya nöqtəsindədir. Artıq hadisələr həlledici mərhələyə qədəm qoyub. “Yeni Məşavət”-in siyasət şöbəsi yazır ki, bunu Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin rəsmi İrəvana xəbərdarlıq xarakterli son bəyanatından da sezmək mümkündür. Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın fikirləri və Qarabağ ətrafındakı vəziyyətlə bağlı bəyanatı iki ölkə arasında münasibətlərdə də gərginliyin hansı həddə olduğunu göstərdi.

Bəyanatda Paşinyanın Qarabağ razılaşmalarına əməl etmədiyi ittihamlar yenə də səsləndirilib ki, biz onları təkrar etmirik. Əsas diqqəti iki ölkə arasındakı yaranmış çəta yönəldirik. Bəyanatda bildirilib ki, Paşinyanın xalqa 24 sentyabr müraciətində daxili və xarici siyasətdəki uğursuz-

Sülh sazişini başqa erməni baş nazir imzalaya bilər

Moskva-İrəvan gərginliyi kulminasiya nöqtəsinə yaxınlaşıb, XİN-in son bəyanatı Nikola axırıncı xəbərdarlıqdır; **Tofiq Abbasov:** “Paşinyan həyatında ən vacib imtahanı verəcək, əgər buradan sağ çıxarsa, Rusiya ona son şans tanıyacaq”

liklərin yaradılması barədə tez-tez siqnallar alıblar:

“Paşinyan komandasının bu məsuliyyətsiz yanaşması erməni cəmiyyətinin bir hissəsinin başadüşülən narazılığına səbəb olub və bu, xalq etirazlarında ifadə olunub. Təbii ki, onların Rusiyadan ilham alması ilə bağlı iddiaların realılıqla heç bir əlaqəsi yoxdur.

olduğunu və Paşinyanla anlaşmanın getdikcə daha da mümkünsüzlüyünü göstərir. O cümlədən, sülh danışıqlarında da Paşinyanın bundan sonra hansısa irəliləyiş əldə edəcəyi sual altına düşür.

Paralel olaraq İrəvanda etirazlar səngimir. Muxalifətin əsas fiqurlarından olan İshaxan Saqatlyan 26

nın baş meydanında hakimiyyətdən əmr gözləyir. Rusiya isə müttəfiq ölkədə hakimiyyəti dəyişməkdə qərarlıdır, buna özünün Cənubi Qafqazdakı həyatı maraqlarının qarantı kimi baxır. Qərperəst Paşinyan devrilir, hakimiyyətə Rusiyanın dəstəklədiyi keçmiş siyasi elita qayıdır, Qərbə inteqrasiya prosesi dayanır, Ermənistan Kremləndən idarə olunan hərbi, siyasi, iqtisadi birliklərdə qalır.

AzTV-nin İctimai-siyasi proqramlar studiyasının direktoru, politoloq Tofiq Abbasovun “Yeni Məşavət”-ə dediyinə görə, Paşinyan meyl göstərmir, Qərbdən isə onun yaxasından yapışıblar ki, bizə təbə olmalısın. “Ona deyirlər ki, Rusiyadan əl çəkməlisən və bizimlə işləməlisən. Hazırda USAID rəhbəri Samanta Pauer, eləcə də ABŞ dövlət katibinin köməkçisi Yuri Kim Ermənistandır. İki odioz fiqur İrəvana gediblər. Samanta Paueri göndəriblər ki, Paşinyanın üzərində işləsin və istəklərinə nail olsunlar. Hazırda Ermənistanın baş naziri üçün situasiya 50-50-yədir. Bir tərəfdən onun ətrafında hamını bədgümanlıq bürüyüb, çünki Rusiya ilə sonuncu körpü qalıb. Moskva da mesaj verir ki, bunu da yandırsan, səni bağışlamayacağıq. Amma digər tərəfdən erməni seçicisinin də etirazları təşkil edənləri gören gözük yoxdur. Çünki onlar keçmiş “Qarabağ klani”dir və xalqın pullarını sovurublar. O cəhətdən hadisələr kulminasiya nöqtəsinə yaxınlaşıb. İndi qərar veriləcək ki, Nikol qalır, yoxsa gedir...”

T.Abbasov hesab edir ki, bununla belə, təkrar seçki olarsa, yenə Paşinyan qalib gələcək: “Ona görə ki, rəqibi yoxdur. Ola bilsin ki, Rusiya ona bu dəfə sonuncu şansı versin. Bu mənada Paşinyan həyatında ən vacib imtahanı verəcək. Əgər buradan sağ çıxarsa, hakimiyyəti qoruyub saxlayarsa, Rusiya ona növbəti etpə son şans tanıyacaq. Yəni “qalırsan, amma sonuncu körpüləri yandırmırsan”...”

□ **Emil SALAMOĞLU**
“Yeni Məşavət”

Rusiya Andranik Tevanyanı hakimiyyətə gətirmək istəyir?

Muxalifət “əgər 100 min insan bizə qoşulsa, bu, Nikolu devirməyə imkan verəcək” deyir, hələ ki...

Ermənistan muxalifətinin Nikol Paşinyanı devirmək üçün başladığı küçə etirazları gözənilən miqyas çatmayıb. Hər gün davam edən aksiyalarda İrəvan küçələrinə çıxanların sayı artmış və bir neçə minə qədər dəyişir. Bununla belə, təşkilatçılar ruhdan düşmənlər və ictimaiyyəti əmin edirlər ki, etirazçıların sayını 100 min nəfərə çatdırmağın yollarını axtarıb tapacaqlar. İrəvan küçələrində itaətsizlik aksiyaları keçirən, yollarda nəqliyyatın hərəkətini dayandıran və dövlət qurumlarının işini iflic etməyə çalışan nümayişçi qrupları da var. (Haqqın.az).

Ermənistan KİV-i xəbər verir ki, xüsusi təyinatlıların nümayişçilərə qarşı hərəkətləri getdikcə daha qətiyyətli və həttə aqressiv xarakter alır ki, bunu həbslərin sayının artması da təsdiqləyir.

Ermənistan parlamentinin keçmiş vitse-spikeri, keçmiş prezident Serj Sərkisyanın partiyasının üzvü Eduard Şarmazanov deyib ki, “əgər 100 min insan bizə qoşulsa, bu, Nikolu devirməyə imkan verəcək”. Bəs muxalifət həmin yüz minləri haradan tapacaq və onları necə küçələrə çıxaraçaq?

Rusiyanın erməni muxalifətinə verdiyi informasiya və kəşfiyyat-diversiya dəstəyi birmənalı olaraq yetərli deyil. Hətta Qarabağ ermənilərinin axını hələ ki İrəvanda etiraz dalğasını gücləndirmək gücündə deyil. Çünki erməni cəmiyyətinin indiki milli fəlakət vəziyyətindən çıxması üçün real alternativ yoxdur. Üstəlik, muxalifətin Paşinyanla müqayisə oluna bilən lideri yoxdur. Düzdür, bəzən Ermənistan cəmiyyətində kifayət qədər populyar muxalifətçi deputat və “yeni nəslin” ən görkəmli siyasətçilərindən biri hesab edilən Andranik Tevanyan baş nazirə alternativ adlandırılır. Amma Tevanyanın adı hələ ki etirazçıların sayını artırmayıb. “Gələcək baş nazirin təqdim edilməsi prosesinin öz məntiqi var”, - Tevanyanın özü deyir. “İctimaiyyətin geniş kütlələrinin iştirakı ilə dəyişiklik baş verəcək və baş nazirin namizədliyi təqdim olunacaq”.

Buna baxmayaraq, yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alsaq belə, Ermənistandakı etirazların öz-özünə söncəyi və sonda növbəti uğursuzluğa düşər olacağı qənaətinə gəlmək hələ tezdir. Əvvəla, ona görə ki, bu dəfə Nikol Paşinyanın devrilməsi üçün “stavka” kifayət qədər qaldırılıb. Əgər bu məqsədə çatmaq üçün dinc vasitələr kifayət etməzsə, o zaman silahlı təxribatlardan, terror aktlarından və kütləvi xaos yaratmaq üçün digər “sınaqdan keçmiş” üsullardan istifadə oluna bilər.

Rusiya mizdlularının böyük bir qrupunun gizli şəkildə Ermənistana göndərilməsi ilə bağlı məlumatlar fonunda hadisələrin bu cür inkişaf ehtimalı qalır.

□ **“Yeni Məşavət”**

luqlara görə məsuliyyəti Moskvanın üzərinə yıxmaq cəhdi var: “Paşinyanın son müddəaları Qərbdən ilhamlanan və rəsmi İrəvanın təkən verdiyi proseslərin, ölkəmiz və müttəfiqlik münasibətlərimiz üçün dağıdıcı proseslərin epizodik yox, sistemli xarakter daşması ilə bağlı əvvəlki qənaətlərimizi təsdiqləyir. Hökumət başçısı faktiki olaraq etiraf etdi ki, bütün bu müddət ərzində respublika bilərəkdən Rusiyadan üz döndərməyə hazırlanırdı. Onların Ermənistanın inkişafı məqsədilə yeni Qərb vektoru təyin etmək üçün atdıqları addımlar Rusiya Federasiyası və KTMT-nin səhvləri ilə inandırıcı şəkildə əsaslandırılır. Eyni zamanda unudulur ki, dövlətlərimizin təhlükəsizlik və inkişaf məsələlərində maraqları əsasən oxşardır və ABŞ və digər NATO ölkələri Rusiyaya nəinki strateji ziyan vurmağı, həm də ümumi sabitliyimizi pozmağı qarşılarına məqsəd qoyublar”.

Bəyanatda açıq bildirilir ki, Ermənistanda Rusiya şirkətləri üçün süni çətin-

Ermənistan hökumətinin başçısı yaxşı bilməlidir ki, Moskva belə şeylərlə məşğul olmur - “rəngli inqilablar” təşkil etməkdə kifayət qədər mahir olan Qərbdən fərqli olaraq. Lakin qərribə təsadüf nəticəsində İrəvandakı hakimiyyət orqanları tərəfindən etirazçıların təqib olunması ilə bağlı çoxsaylı faktlara diqqət yetirməmək qərarına gəlib. Eyni zamanda məlum olduğu kimi, ABŞ səfiri hökumətlə sıx əlaqə saxlayır. Bütün bunların fonunda, açıq-aşkar hakimiyyətin təhriki ilə erməni mətbuatında əsl anti-Rusiya vaxxanaliyası üzə çıxıb. Əminik ki, İrəvan rəhbərliyi qəsdən Ermənistanla Rusiya arasında çoxşaxəli və çoxəsrlik əlaqələri pozmağa və ölkəni Qərbin geosiyasi oyunlarının girovuna çevirməyə cəhd edərək çox böyük səhvə yol verir. Əminik ki, Ermənistan əhəlisinin böyük əksəriyyəti bundan xəbərdardır”, - deyərək qeyd olunub.

Göründüyü kimi, bu bəyanat iki ölkə arasında münasibətlərin hansı həddə gərginlik

sentyabrdan etibarən etirazların yeni planlaşdırılmasının aparılacağına açıqlayıb. Bu böhran şəraitində Rusiya XİN-in bəyanatı sinxronluq təşkil edir və Kremlin düyməyə basdığı görünməkdədir. Hətta etirazlar davamlı xarakter alarsa, Ermənistanda destabilizasiya yaranması mümkündür. Bu da yekunda Paşinyanın istefaya məcbur edilməsi və yeni baş nazir seçilməsi ilə nəticələne bilər. Lakin Nikolu hərtərəfli müdafiə edən ABŞ onu devrilmək təhlükəsindən sığortalaya biləcəkmi? Proseslər hara qədər inkişaf edə bilər?

Paşinyan artıq bəyan edib ki, istefa vermək niyyəti yoxdur, hakimiyyət legitimdir və çevriliş cəhdlərinə adekvat reaksiya veriləcək. Artıq geosiyasi oyunlarının girovuna başlanılıb, eks-prezident Robert Köçeryanın oğlu, “Ermənistan” fraksiyasından olan deputat Tadevos Adevisyan həbs edilib, çoxlu sayda fəallər da nəzarət altına alınıb. Paytaxtda bütün küçə və prospektlər bağlıdır, çoxminlik polis qüvvələri İrəva-

Qarabağda separatçıların təslim olmasından sonra qanunsuz silahlı dəstələrin təmizlənməsi davam edir: erməni silahlı dəstələri tərkisilahl edilir, artıq onların Ermənistanına getməsi üçün dəhlizlər ayrılıb, eyni zamanda Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək istəməyən mülki ermənilərin də təhlükəsiz çıxışına şərait yaradılır.

Bu prosesdə açıq qalan suallardan biri separatçı rejimin özünü "buraxdığını" nə vaxt elan edəcəyidir. Faktiki separatçı rejim artıq fəaliyyətsizdir, qondarma "rəhbərlərinin" səssizliyi də bunu deməyə əsas verir. Azərbaycanın bu məsələdə mövqeyi qətidir: saxta dövlət atributları - "prezident" "nazirlər", "deputatlar" öz vəsiqələrini zibil yeşiyinə atmalıdır. Başqa variant yoxdur!

Xunta rejimi indi ən yaxşı halda onu edə bilər ki, qondarma da olsa "parlament" toplaya, orada Xankəndidəki bütün "dövlət strukturlarının" buraxılmasını elan edərək idarəetmənin təhvil-təslim işlərinə başlasın. Keçmiş DQMV-nin İcraiyyə Komitəsinin və bütün qondarma dövlət strukturlarının binalarında Azərbaycan bayraqları dalğalanmalıdır. Erməni mənbələr yazır ki, silahların təhvil verilməsi, erməni hərbcilərin və getmək istəyən mülki ermənilərin Azərbaycan ərazisindən

çıxışı prosesi başa çatandan sonra separatçılar açıq şəkildə özlərini "buraxacaqları"ni elan edəcəklər. Hər halda, separatçı rejimin özünü "buraxdıqdan" sonra mütləq müəyyən idarəetmə mexanizmi işə düşməlidir. Belə bir ehtimal da var ki, Qarabağın tam silahsızlaşdırılmasından sonra Xankəndidə prezidentin xüsusi nümayəndəliyi yaratmaq variantı var. Bu iş 2021-ci ilin dekabrında Qarabağ iqtisadi rayonuna daxil olan (Şuşa rayonu istisna olmaqla) ərazilərdə Prezidentin xüsusi nümayəndəsi Emin Hüseynova da həvalə edilə bilər. Amma daha ağlabatan variant budur ki, Xankəndi və ətraf rayonlarda Prezidentin xüsusi nümayəndələri olsun. Çünki bu vəzifənin yükü tə-

Separatçı rejimin ləğvi hazırlığı - Xankəndidə yeni idarəetmə

Xuntadan azad edilən ərazilərdə komendatura yaradılır, birgə patrul təşkil edilir, qondarma strukturlar buraxılır - Şahramanyan isə möhlət istəyib

cə iqtisadi deyil, hərtərəfli fəaliyyət tələb edir.

Bilgili mənbənin dediyinə görə, ilkin dövrdə Azərbaycan bütün bu prosesə nəzarət etmək üçün Xankəndinə komendant təyin edə bilər. Hərbi (yarımhərbi) komendaturaya Rusiya sülhməramlılarının, eləcə də erməni icmasından da nümayəndələrin cəlb edilməsi mümkündür. Xankəndi ilə yanaşı, digər ərazilərdə də xüsusilə Xocalı və Əsgəran da eyni prinsiplərlə komendaturalar yaradıla bilər ki, bununla təhvil-təslim prosesinin maksimum qarşılıqlı olmasından aparmaq mümkündür. **Ehtiyatda olan polkovnik, hərbi ekspert Rövşən Məhərrəmov deyib ki, keçmiş yuxarı Qarabağda komendant xidməti təşkil olunacaq:** "Xankəndi və digər rayonlarda komendant xidməti təşkil olunmalıdır. Əhalinin

Azərbaycan nümayəndələri ilə fəal təmasdadırlar. Məlumatla görə, görüş zamanı azərbaycanlılar bir daha özlərinin prioritet tələblərindən birinə təkid ediblər: Qarabağın "hakimiyyəti" "dövlət strukturlarının və qurumlarının" ləğvini elan etməli, Xankəndidəki bütün dövlət qurumlarının binalarında Azərbaycan bayrağı asılmalı, bundan sonra inteqrasiya başlamalıdır. Erməni nəşrinin yaydığı xəbərdə qeyd olunur ki, Şahramanyan Azərbaycanın mərkəzi hakimiyyətindən Xankəndinə girişi təxirə salmağı xahiş edib: "Bildirib ki, şəhərdə artıq təsvirlənməz çaxnaşma hökm sürür. Qarabağı tərk etmək istəyənlərə humanitar dəhliz verəcəyi ilə bağlı razılıq əldə olunub".

Təhlükəsizlik məsələləri üzrə mütəxəssis Sülhəddin Əkbər "Yeni Müsavat"a qeyd etdi ki, Azərbaycan

lik modellərinə keçə bilər. Bu məsələlərdə etimad, səmimiyyət olmasa, məcbur qalacağıq ki, bərbəş idarəçilik təşkil edək. Ona görə də Rusiyaya və Qarabağdakı erməni nümayəndələrə xəbərdarlıq kimi bildirilməlidir. Eyni zamanda Azərbaycan kimsəyə arxayın olmadan bütün yaşayış məntəqələrini yoxlamalıdır. Bir tərəfdən ordu, digər yandan Daxili İşlər Nazirliyi və Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti regionda işləməyə başlamalıdır. Hazırda Ordumuz, kəşfiyyat xidməti və təhlükəsizlik qüvvələri işləyirlər, eləcə də baş nazirin müavini Şahin Mustafayevin rəhbərlik etdiyi işçi qrupu fəaliyyətə başlamışdır. Yeni biz mühasirə halqasını tam daraldıb içəridə "təmizləmə" işlərinə başlamalıyıq. Bunu da həm ərazidə, həm insanların məskunlaşdığı yerlərdə etmək lazımdır".

S.Əkbərin sözlərinə görə, həmin qüvvələr tam təmizlənməlidir, Azərbaycan son əməliyyat zonasının mühasirəsini gücləndirməlidir və beləliklə bu işi başa çatdırmaq lazımdır: "Mən burada təslim olmayanları, onların istifadə edə biləcəyi silah-sursat anbarlarını nəzərdə tuturam. Ondan sonra kəşfiyyatımız, mülki qurumlarımız fəaliyyətini davam etdirə bilərlər. Əgər preventiv tədbirlər aparsaq, o zaman həmin "potensial" minimuma endirə bilərik. Bu, həm Ermənistan ordusuna, həm qondarma "müdafiə ordusu"nun qalıqlarına aiddir". **Rusiyanın antiterror tədbirlərinə təmkinli yanaşmasına gəldikdə, analitik burada bir neçə faktorunu sadaladı:** "Əvvəla,

ABŞ Qarabağa "revizorlar" göndərilməsini istəyir

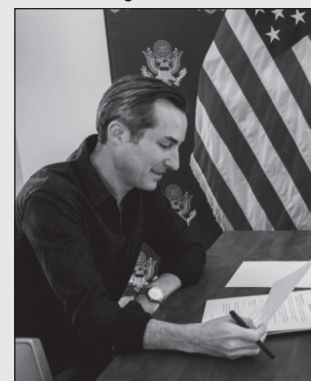
Ağ Ev bildirib ki, Qarabağdakı vəziyyəti diqqətlə izləyir. Bu barədə "Turan"ın Vaşinqton müxbiri bildirib. "Əlbəttə, bu, narahatlıq doğurur", - prezident Baydenin mətbuat katibi Karin Jan-Pyer brifinqdə deyib və əlavə edib ki, Ağ Ev Milli Təhlükəsizlik Şurası "bu məsələni yaxından izləyir".

Dövlət Departamentinin mətbuat katibi Metyü Miller deyib ki, Vaşinqton Qarabağda beynəlxalq nəzarətlə bağlı Ermənistanın çağırışlarını dəstəkləyir. "Biz hesab edirik ki, Qarabağ ermənilərinin hüquqlarının və təhlükəsizliyinin qorunması ilə bağlı Azərbaycanın vədlərinin yerinə yetirilməsini yoxlayacaq beynəlxalq missiya olmalıdır. Belə missiyanı təmin etmək üçün müttəfiqlərimiz və tərəfdaşlarımızla işləyirik", - o deyib.

Vaşinqton atəşkəsin saxlanmasını, humanitar məsələlərin həllini və Ermənistanla Azərbaycan arasında möhkəm sülhün əldə olunmasını vacib hesab edir.

Qarabağın etnik erməniləri öz evlərində qalmaq hüququna malik olmalı, onların hüquqları və təhlükəsizliyi təmin edilməlidir. Getmək istəyənlərə isə neytral üçüncü tərəfin müşahidəsi altında təhlükəsiz keçidə verilməlidir.

"Azərbaycan mülki şəxslərin qorunmasına və müharibədə iştirakda şübhəli bildikləri də daxil olmaqla, hər kəsə humanist münasibətin təmin olunmasına məsuliyyət daşıyır", - Miller qeyd edib.

xatırlayırsınızsa, deyirdim ki, Azərbaycan üçün bu məsələdə fürsət pəncərəsi olacaq və 24-72 saatlıq əməliyyatla problemi həll edəcəyik. Bunun üçün bizə elə şərait lazım idi ki, Rusiya müqavimət göstərməsin, Qərb də mane olmasın. Baxın, həmin məqam yetişdi və 23 saat içərisində iş görüldü. Bura Rusiyanın Ukrayna cəbhəsinə görə düşdüyü vəziyyət, ölkə daxilindəki narahatlıq, xüsusən Çeçenistandakı vəziyyət, Türkiyənin və Azərbaycanın güclənməsi, eləcə də bu qarşıda tandeminə müqavimət göstərəcəyi

halda Rusiyaya daha ağır zərbənin dəyəcəyi ehtimalını Moskvanın nəzərə alması, nəhayət, Rusiya-Ermənistan münasibətləri daxildir. Bütün bu amillər üst-üstə düşdü və biz antiterror tədbirləri başladıq. Həmçinin bura Orta dəhlizin açılması, İranın regiona daxil edilməsinin qarşısının alınması, Çin, Britaniya və İsrailin Azərbaycana dəstəyini əlavə edə bilərik. Yeni Rusiyanın neytral qalması geosiyasi, geoeconomik və geostrategiya səbəblər var".

□ **Emil SALAMOĞLU**
"Yeni Müsavat"

Sentyabrın 25-də Xocalı şəhərində Qarabağın erməni sakinləri ilə təmaslar üzrə müəyyən edilmiş məsul şəxs Ramin Məmmədovun Qarabağın erməni sakinlərinin təmsilçiləri ilə növbəti görüşü keçirilib.

Qarabağ iqtisadi rayonunda yaşayan erməni əsilli vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri və ictimai fəalları Bakıya və ya Azərbaycanın digər şəhərlərinə səfərlərinin təşkil edilməsi təklifi vurğulanıb və bu cür təşəbbüslərin vətəndaş cəmiyyəti dialoqu platformasının yaradılması, eləcə də etimad quruculuğu tədbirlərinin həyata keçirilməsi baxımından əhəmiyyətli olduğu qeyd edilib.

Qeyd edək ki, ümumi adı "xalq diplomatiyası" olan bu cür görüşlərin sonuncusu 2021-ci ildə Avropa Birliyinin təşəbbüsü ilə baş tutmuşdu. Azərbaycan və Ermənistanın siyasi ekspertləri və vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri Gürcüstanın Kaçreti bölgəsində görüşmüşdülər. Görüşdə Azərbaycan tərəfdən Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Eldar Namazov və "Turan" İnformasiya Agentliyinin rəhbəri Mehman Əliyev, Ermənistan tərəfdən isə siyasi ekspert Stepan Qriqoryan, akademik Aleksandr Manasyan və digərləri iştirak etmişdilər. Bundan əvvəl də bu cür görüşlər olsa da, xüsusilə Azərbaycan cəmiyyətində birmənalı münasibət olmayıb. Torpaqlarımızın işğal

"Xalq diplomatiyası" gündəmdə - Bakıdan kimlər gedir?

QHT təmsilçiləri deyir ki...

vaxtında bu cür görüşlərin əhəmiyyətsiz olduğu vurğulanıb. İndi isə situasiya tamamilə dəyişib.

"Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası"nın İcraiyyə Komitəsinin sədri Sahib Məmmədov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Azərbaycanın torpaqları işğal altında olanda bir sıra

beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanla Ermənistanın vətəndaş cəmiyyəti institutları təmsilçilərinin "xalq diplomatiyası" adı ilə görüşlərini təşkil edirdilər, bu ad altında müxtəlif layihələr həyata keçirilirdi. O zamankı situasiyada "xalq diplomatiyası" yanlış idi: "Mən söyləmişdim ki, belə addımlar ancaq işğala

son qoyulduqdan sonra ola bilər ki, xalqları bəzəyirlər və onların birgə yaşayışına töhfə versinlər. Artıq Azərbaycan dövləti ərazilərini işğaldan azad edib. Ona görə də indi "xalq diplomatiyası"nın-vətəndaş cəmiyyəti təmsilçilərinin görüşlərinin məqsədi Azərbaycanın Qarabağ ərazisində erməni-

lər yaşayan bölgədə vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri var. Onlar "hökumət" strukturu deyillər. O baxımdan da əgər gələcəkdə onlarla hansısa görüşlərin keçirilməsi təşəbbüsü olarsa, iştirak etmək lazımdır. Elə məsələlər var ki, onu vətəndaş cəmiyyətinin özü həll etməlidir. O baxımdan da belə təmaslara normal baxıram".

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə bildirdi ki, 25 sentyabrda Xocalıda keçirilən görüşdə təklif edilən variantlardan biri də Qarabağ iqtisadi rayonunda yaşayan erməni əsilli vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri ilə Azərbaycanın ictimai fəalları görüşlərinin Bakıda və ya ölkəmizin digər şəhərlərində keçirilməsi təklifi olub. Buna ehtiyac olub-olmadığı məsələsi iki gündür müzakirəyə çevrilib: "Torpaqlarımız işğaldan azad edilməmişdən öncəki illərdə "xalq diplomatiyası" adı altında Ermənistan vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri ilə görüşlər olmuşdu. Hər görüşdən öncə biz bəyan edirdik ki, belə görüşlərin nəticələri uğursuz olacaq. Dedi-yimiz kimi də olurdu. Ona görə ki, erməni vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri də həyasız və aqressiv formada Qarabağın

Ermənistan olduğunu bəyan edirdilər. Belə vəziyyətdə isə hər hansı görüşün mənası yox idi. Bizə yuxarıdan aşağı baxmaqla məğlub tərəf kimi aşağılamağa çalışırdılar. Ermənilər, sadəcə, beynəlxalq ictimaiyyəti aldatmaq, imitasiya üçün bu cür görüşlərə qatılırdılar. Mən işğal dövründə bir erməni ilə də təmasda olmadım. Təkliflər olub ki, təmasda olaq. Mən imtina etmişəm. Amma indi qalib bizim-torpaqlarımız azad olub. Ona görə də artıq istər Ermənistan vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri, istər Qarabağda yaşayan ermənilərin vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələri ilə təmaslar qurula bilər. Onlar Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edirlərsə, onlarla görüşlər mümkündür. Ona görə də mənə təklif olarsa, bu cür görüşdə iştirak edə bilərəm. Reintegrasiya üçün bu cür görüşlərin faydası olar. Biz onların uzun illər kəşmələri və bizə düşmənçiliyə köklənmiş beynlərini yavaş-yavaş təmizləməliyik. Ermənilərdən kimlər 1988-ci ilə qədər Qarabağda yaşayıblarsa, həmin şəxslərin və onların övladlarının qalıb yaşaması Azərbaycan dövlətinin marağındadır".

□ **Əlibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Ermənilər Qarabağda qalmaq istəmirlər

Ekspert: "Sərhəd-buraxılış məntəqəsində bu gedənlərin hamısına niyə getdiyi soruşulmalı və videoqeydiyyat aparılmalıdır"

Qarabağda bir sutkalıq lokal antiterror tədbirlərindən sonra Azərbaycan vətəndaşı olaraq qalıb yaşamaq istəməyən ermənilərin Ermənistanə köçü dünən də davam edib. Dünənə olan məlumata görə, Qarabağı könüllü tərk edən ermənilərin sayı 15 minə keçib. Bunlar əsasən işğal zamanı qanunsuz məskunlaşdırılan ermənilərdir. Ermənilər AzTV-yə və digər televiziyalara müsahibələrində Azərbaycandan könüllü olaraq köçdükələrini deyirlər.

Bəzi siyasi təhlilçilər hesab edir ki, ermənilər yaratdıqları köç mənzərəsi ilə dünyaya birliyini, beynəlxalq təşkilatları, böyük dövlətləri Azərbaycanın üstünə qaldırmaq, Azərbaycana qarşı gələcək "etnik təmizləmə" ittihamlarına zəmin hazırlamaq məqsədi güdür.

Başqa məlumatlara görə, ermənilərin hamısı ərazini tərk edib Ermənistanə köçmək istəyir. Onlara Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edənlərə hər cür şəraitin yaradılacağı və köçmələrinə ehtiyac olmadığı bildirilsə də, ermənilər fikirlərindən daşınırlar. Odur ki, erməni əhali-

nin təkid edəcəyi, fikrindən daşınmayacağı halında ermənisiz Qarabağ görə bilərik. Amma yenə də aydınlaşmalı sual qalır: tamamilə ermənisiz Qarabağ Azərbaycan üçün hansısa problemlərə yol aça bilərmi?

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, ermənilər Azərbaycan pasportundan imtina edirlərsə və Ermənistanə, yaxud başqa ölkəyə köçmək istəyirlərsə, özlərinin seçimidir, gedirlər getsinlər. Azərbaycan onların bu seçim

hüququnu poza bilməz, zorla heç kimi saxlamaq olmaz. Zorla saxlamaq istəsək, ermənilərin hüququnu pozmuş olarıq: "Azərbaycan dövləti onun vətəndaşlığını qəbul edən, qanunları ilə yaşamağa razı olan erməni sakinlərə ölkənin digər vətəndaşlarına verilən hüquqları verir. Bunu ən yüksək səviyyədə bəyan edib. Qarabağdakı erməni sakinlərin nümayəndələri ilə görüşlərin keçirilməsi də Azərbaycanın bu mövqeyinin təsdiqidir. Azərbaycan erməni sakinlərin yaşayışının yaxşılaşması

üçün son bir həftədə humanitar yardımlar, ərzaq, yanacaq və digər zəruri məhsulları onlara çatdırıb və prosesi davam etdirir. Yeni Azərbaycan dövləti erməni sakinlərin Azərbaycan qanunlarını, Azərbaycan pasportunu qəbul edib qalıb yaşamaları üçün gərəkən addımları atır və atmaqda davam edir. Azərbaycan çoxmillətli ölkədir və Azərbaycanın Qarabağdan kənar bölgələrində 30 ildən artıqdır erməni mənşəli vətəndaşlarımız digər vətəndaşlarımız kimi təhlükəsiz yaşayırlar, onlara qarşı heç

bir ayrı-seçkilik edilməyib indiyə qədər. Qarabağda qalacaq erməni vətəndaşlarımıza da eyni münasibət olacaq. Odur ki, heç bir dövlət və ya beynəlxalq təşkilat bizi erməniləri son nəfərinədək köçürməkdə ittiham edə bilməz. Digər tərəfdən isə dediyimiz kimi, Ermənistanə köçən ermənilərin özləri televiziyalara açıq şəkildə bəyan edirlər ki, onlara heç kim "köçün" demir, onları zorla köçürən yoxdur, özləri öz istəkləri ilə köçürlər. Bu da onların seçimidir. Qeyd etdiyimiz kimi, heç kimi məcbur etmək olmaz ki, mütləq Qarabağda qalsınlar".

Siyasi ekspert Nazim Cəfəroğlu bildirib ki, Azərbaycan dövləti Qarabağdan köç edən bütün ermənilərə "Bizə Azərbaycan tərəfindən heç bir təzyiq yoxdur, özümüz gedirik" şəklində bir sənəd imzalatmalıdır: "Ayrıca sərhəd-buraxılış məntəqəsində bu gedənlərin hamısına niyə getdiyi soruşulmalı və videoqeydiyyat aparılmalıdır. Bu çox vacibdir. Çünki bu gedənlər sabah bizi "etnik təmizləmə" iddiası ilə məhkəməyə verəcəklər, təbliğ kampaniyasında aktiv rol alacaqlar və s. Dövlət olaraq yeni problemlərlə üzləşməmək üçün bunları mütləq etməliyik. Bu videolar və sənədlər məhkəmə prosesi və kampaniyaları təsirsiz hala gətirmək üçün şərtidir. Qarabağda ermənilər-

dən müsahibə alan jurnalistlər mümkün qədər mülki əhaliyə oradan niyə çıxdığı məsələsini ətraflı soruşsunlar. Bu cür nümunə var, amma azdır. Çalışıb hamıdan soruşmaq lazımdır. Videoları saxlamaq lazımdır, əmin olun ki, hamısı lazım olacaq".

Siyasi ekspertlər hesab edir ki, AzTV-nin köçən ermənilərlə bağlı reportajı kimi reportajların sayını çoxaltmaq və dünyaya yaymaq lazımdır. Ermənilər keçmişdə azərbaycanlılarla mehriban yaşadıqlarını, sonra "nə oldusa" belə vəziyyətin alındığını, amma Qarabağdan öz xoşları ilə, hər hansı zorakılıq olmadan köçdükələrini kameranla söyləyirlər. Bu kimi materialları davamlı etmək, arxivləşdirmək, günün birində Azərbaycana qarşı beynəlxalq səviyyədə iddialar qaldırılarda ortaya qoymaq lazımdır. Amma elə isti-isti də faktları, reportajları beynəlxalq auditoriyaya yaymaqda fayda var. Bir azdan "genosid", "etnik təmizləmə" nağılı başlaya bilər. Azərbaycan dövləti bu nağılları da alt-üst etmək üçün lazımi hazırlıqları aparmalıdır. Hətta Azərbaycanın ayrı-ayrı sorğu təşkilatları, beyin mərkəzləri, QHT-lər də Laçın qapımızdan keçən erməni əhali arasında sorğular keçirə bilər.

□ **Əlibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"**

Sentyabrın 25-də Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın, böyük nümayəndə heyəti ilə Naxçıvana etdiyi səfər, burada Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə səmimi görüşü, imzalanan sənədlər, səsləndirilən bəyanatlar Azərbaycan və Türkiyənin qardaşlığının növbəti nümunəsi oldu.

Liderlərin görüşündən sonra İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin təməlinin qoyulması mərasimi keçirilib. Həmçinin qardaş ölkənin prezidentləri Naxçıvan Bərpa-istehsalat hərbi kompleksinin açılışında iştirak ediblər.

Azərbaycan-Türkiyə sənədlərinin imzalanması mərasimindən sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan mətbuata bəyanatlarla çıxış ediblər. Prezident İlham Əliyev cənab Ərdoğanın Naxçıvana ikinci dəfə səfər etdiyini xatırladı və bildirdi ki, səfər zamanı imzalanmış sənədlər Türkiyə-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafına xidmət göstərəcək. "İğdir-Naxçıvan qaz kəmərinin çəkilişi qardaşlıq münasibətlərimizin tarixində önəmli hadisədir və bizim əlaqələrimizə yeni təkan verəcək, Naxçıvanın enerji təhlükəsizliyini daha böyük ölçüdə təmin edəcək". **Dövlətimizin başçısı ardınca Ermənistanda böyük həyəcan doğuran Zəngəzur mesajını da səsləndirib. Sitat:** "Naxçıvan Azərbaycanın qədim diyarıdır. Əfsus ki, 1920-ci ildə sovet hakimiyyəti tərəfindən Qərbi Zəngəzur Azərbaycandan ayrılmışdır və beləliklə, Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan arasında coğrafi bağlantı kəsilmişdir. Ermənistan Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasətini aparmağa başlayanda Naxçıvana qarşı da onların ərazi iddiaları var idi. Burada da şiddətli döyüşlər gedirdi və məhz o vaxt Azərbaycanın böyük oğlu Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə, - o zaman o, Naxçıvanın başçısı idi, - Naxçıvan düşməni yerinə oturtdu və öz ərazisini qoruya bildi. Ancaq o vaxt Naxçıvanın enerji təminatı Azərbaycanın əsas hissəsindən olduğu üçün Ermənistan bütün elektrik və qaz xətlərini kəsmişdi və Naxçıvan faktiki olaraq mühasirədə idi. İşıq yox, qaz yox, qış da çox soyuq keçir və 15 il Naxçıvan qazsız yaşamışdır. Ancaq 2005-ci ildə İran İslam Respublikası ilə imzalanmış anlaşmaya görə, mübadilə yolu ilə İrandan Naxçıvana qazın verilməsi təmin edilmişdir. İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin çəkilişi isə ikinci xətt vasitəsilə Naxçıvana təbii qazın verilməsinə şərait yaradacaq".

Dövlətimizin lideri qeyd edib ki, beş gün bundan əvvəl Azərbaycan öz suverenliyini tam təmin edib. Prezi-

Naxçıvanda dost-düşməyə verilən mühüm mesajlar

Rəcəb Tayyib Ərdoğan və İlham Əliyev "Bir millət, iki dövlət" in əbədi birliyini sarsılmaz edən növbəti layihələrə imza atdılar

dent ardınca cənab Ərdoğanla təşəkkürünü bildirib. Sitat: "Əziz qardaşım, bu hadisə baş verəndə Siz Amerikada, Nyu-Yorkda idiniz, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasında iştirak etmişdiniz və orada dünyanın ən ali kürsüsündən Azərbaycan dövlətinin maraqlarını ifadə edən bəyanatlar vermişdiniz, ədalətli bəyanatlar vermişdiniz, tamamilə beynəlxalq hüquqa əsaslanmış bəyanatlar vermişdiniz: Qarabağ Azərbaycan torpağıdır. Bu, həm həqiqətdir, eyni zamanda beynəlxalq hüquqa tam uyğundur. Eyni zamanda Türkiyə tərəfindən göstərilən növbəti qardaşlıq addımıdır. İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı Siz və bütün Türkiyə xalqı bizim yanımızda idi. Müharibənin ilk saatlarında "Azərbaycan yalnız deyil, Türkiyə Azərbaycanın yanında" deməyiniz bir çoxları üçün ciddi siqnal idi, mesaj idi. Azərbaycan xalqı bu siyasi və mənəvi dəstəyi heç vaxt unutmur və unutmayacaq". Dövlətimizin başçısı onu da xatırladı ki, iki il bundan əvvəl uzun zaman davam edən işğaldan sonra azad edilmiş Şuşa şəhərində Şuşa Bəyannaməsi - müttəfiqlik bəyannaməsi bizim münasibətlərimizi yeni müstəviyə qaldırdı.

İlham Əliyev deyib ki, Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolunun potensialının genişləndirilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar. Belə ki,

yaxın aylarda bu yolun imkanları 1 milyon tondan 5 milyon tona qədər artırılacaq. "Azərbaycanı Naxçıvan və Türkiyə ilə birləşdirən dəmir yolunun inşası da uğurla gedir. Azərbaycan ərazisində işlər böyük ehtimalla gələn ilin sonunda başa çatmalıdır. Yəni bütün bu tarixi layihələr bir daha onu göstərir ki, bizim dövlətlərimiz nə qədər bir-birinə bağlıdır, bir-birinə yaxındır. Biz bir-birimizə dəstək verməklə, eyni zamanda, regional məsələləri də düz istiqamətə yönəldirik. Yəni, bizim müştərəklə maraqlarımız ondan ibarətdir ki, bölgədə sülh olsun, əmin-amanlıq olsun, müharibələr olmasın, ölkələrin ərazi bütövlüyü təmin edilsin. Azərbaycana göstərdiyiniz dəstək həm İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı, həm ondan əvvəl, həm də ondan sonra məhz bu məqsəddə çatmaq üçün önəmli amildir", - ölkə başçısı deyib. Ölkə başçısı deyib ki, iki qardaş dövlət arasında ticarət dövriyyəsi 15 milyard dollar olaraq hədəflənib və qısa müddətdə ticarət dövriyyəsi təqribən 2 milyard dollardan 6 milyard dollara çatdırılıb.

Ərdoğan Türkiyəni Türk dünyası ilə birləşdirən Naxçıvanda birlikdə olmaqdan böyük məmnunluq duyduğunu bəyan edib. "Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri dünyada tayı-bərabəri olmayan müstəsna səviyyədədir. "Bir millət, iki dövlət" şüarı çərçivə-

sində əlaqələrimizi və əməkdaşlığımızı bütün sahələrdə gücləndirmək üçün fəaliyyətimizi davam etdiririk. İlham qardaşımın imzaladığımız Şuşa Bəyannaməsi əlaqələrimizi müttəfiqlik səviyyəsinə yüksəldən bir dönüş nöqtəsidir. Naxçıvan tarix boyu daşdığı strateji əhəmiyyəti ilə Azərbaycanla əlaqələrimizdə xüsusi yerə sahibdir. Naxçıvan bu gün də iqtisadiyyat, nəqliyyat və enerji xətləri baxımından böyük potensiala malikdir. Regional nəqliyyat xətlərinin yaradılması ilə birlikdə bu potensialı tam mənasında həyata keçirmək imkanına sahib olacağıq", - cənab Ərdoğan deyib. O bildirib ki, İğdır-Naxçıvan qaz kəməri layihəsi Azərbaycanla enerji sahəsində ortaqlığımızı daha da dərinləşdirəcəyi kimi, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə də töhfə verəcək: "Qars-Naxçıvan dəmir yolu layihəsi ilə yanaşı, yaşayış binaları və elektrik enerjisi ilə bağlı müqavilələr bir az əvvəl imzalandı. Beləliklə, nəqliyyat, logistika və enerji sahələrindəki əlaqələrimizi inkişaf etdirməklə bağlı iradəmizi bir daha ortaya qoyduq". R.T.Ərdoğan "Azərbaycanlı qardaşlarımıza 6 fevraldakı zəlzələlərin yaralarının sağlmasına verdikləri güclü dəstək üçün öz adımdan və millətim adından bir daha təşəkkür edirəm. Varnı-yoxunu avtomobilinin üzərinə yükləyib millətimizə yardım etmək üçün yola çıxan qardaşlarımı-

zın səmimiyyətini heç vaxt unutmayacağıq", - deyib.

Türkiyə lideri bildirib ki, Naxçıvanın görkəmli şairi Mehmet Akifin əqidə yoldaşı mərhum Hüseyn Cavidin bir əsr əvvəl etdiyi bu duasının qəbul olunduğunu görməyin xoşbəxtliyini yaşadıq. Ardınca Cavidin "Hər bələdan əsirgə yurdumuzu, Kamran eylə şanlı ordumuzu..." - misralarını xatırladı. Həmçinin Azərbaycanı zəfərləri münasibətilə təbrik edib: "Müzəffər Azərbaycan Ordusunu həm tarixi qələbəsi, həm də mülki şəxslərə göstərdiyi humanist davranışı münasibətilə ürkədən təbrik edirəm. Azərbaycanlı qardaşlarımız Türk millətinin ədalət və mərhəmətini bir daha bütün dünyaya göstərmişlər". **Türkiyə Prezidenti İrəvana da mesaj verib:** "Son zəfərlə birlikdə bölgədə əhatəli normalaşma üçün yeni fürsət pəncərələri açılmışdır. Bu fürsətin dəyərləndirilməli olduğuna inanıram. Ermənistanın ona uzadılan sülh əlini tutmasını və artıq səmimi addımlar atmasını gözləyirik. Hər zaman vurğuladığım kimi, sülhün udzanı olmaz. Bölgəmizdə sülh, sabitlik və rifahın yaranması xalqlarımıza olan borcumuzdur. Biz bu borcu yerinə yetirməkdə qətiyyətliyik, səmimiyyətliyik. Arzumuz qarşı tərəfin də eyni səmimiyyəti göstərməsidir".

Deputat Ceyhun Məmmədov "Yeni Müsavat"a

bildirdi ki, bu gün Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri tarixinin ən şanlı və şərəfli günlərini yaşayır: "Bu əlaqələrin inkişafında Türkiyə Prezidenti və Prezident İlham Əliyevin müstəsna xidmətləri var. BMT-nin Baş Assambleyasında Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Azərbaycanın mövqeyin dəstəkləyən çıxışı heç şübhəsiz ki, bu dəstəyin ən bariz nümunələrindən biri idi. Türkiyə Prezidentinin Naxçıvana səfəri digər səfərlər kimi bu əlaqələri daha da gücləndirəcək". **Millət vəkili qeyd etdi ki, Türkiyə hər zaman Azərbaycanın yanında olub, qardaşlıq dəstəyini göstərib:** "Bu səfər bir daha Türkiyənin Azərbaycanın yanında olduğunu göstərdi. Səfər zamanı İğdır-Naxçıvan qaz kəmərinin təməlinin qoyulması və hərbi kompleksin açılması da xüsusi önəm daşıyır. Hər iki layihə Naxçıvanın enerji və hərbi təhlükəsizliyinə də mühüm töhfə verəcək. Bu səfər bir daha sübut etdi ki, Türkiyə-Azərbaycan dostluğu və qardaşlığı əbədi və sarsılmazdır".

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri, politoloq Tural İsmayilov əməkdaşımıza bildirib ki, Bakı və Ankaranın birliyi, həmçinin Azərbaycanın terrora qarşı apardığı mübarizənin aktual olduğu bir dövrdə Türkiyə Prezidentinin səfəri ölkəmiz üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Ekspertin fikrincə, muxtar respublikada imzalanmış sənədlə Qars-Naxçıvan dəmir yolu xəttinin qurulması nəzərdə tutulur ki, bu da Zəngəzur dəhlizinin ən önəmli hallarından biridir. O əlavə edib ki, bu səfər prosesin qarşısını almağa və Zəngəzur dəhlizini bloklamağa çalışan güclərə mesajdır. Azərbaycan və Türkiyə Prezidentləri görüş zamanı ölkələrarası iqtisadi əlaqələri prioritet sahə kimi önə çıxardılar: "Belə ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışında bildirdi ki, bu ilin yeddi ayında ticarət dövriyyəsi daha 40 faiz artıb və artım davamlı olacaq. Prezident İlham Əliyev "bir müddət bundan əvvəl 15 milyard dollar ticarət dövriyyəsi hədəflənib. O zaman ticarət dövriyyəsi təqribən 2 milyard dollar idi. Amma indi 6 milyard dolları ötüb", - deyərək bildirdi. Bundan başqa, T.İsmayilov qeyd edib ki, artıq Türk dövlətlərinin ortaq hərbi birliyinin yaradılması da aktual məsələlərdəndir. Politoloqun fikrincə, Prezident İlham Əliyev və Rəcəb Tayyib Ərdoğanın irəli sürdüyü "3+3" platformasının bundan sonrakı taleyi də səfər zamanı masaya yatırılan əsas məsələlərdən biri ola bilər. Naxçıvan görüşü həm iqtisadi, həm də siyasi baxımdan yeni səhifələr açacaq.

Elşad PAŞASOY, "Yeni Müsavat"

Cəsarətli zirramalar

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

“Vurdun qırxı, getdi qorxu”

(Azərbaycan ata sözü)

Əgər bu saat sorğu keçirsələr, dünyanın ən cəsarətli adamlarının şəxsiyyətini sual etsələr, çəkinmədən Nəcməddin Sadıkovun və Fikrət Mirzəyevin adını çəkərdim. Onlardan birincisi Müdafiə Nazirliyinin keçmiş baş qərargah rəisi, ikincisi də elə həmin nazirlikdə mənzil istismar idarəsinin rəisidir. Nəcməddin müəllim general, Fikrət müəllim isə polkovnik rütbələrini daşıyır. Bunları millət qəhrəmanlarını yaxşı tanısan deyə detallı yazıram.

Demək, hazırda MN büdcəsindən 143 milyon manatı basıb yemək üzrə məhkəmə gedir, içəri basılanlardan biri də məhz Fikrət müəllimdir. Fikrət müəllim hansı fikirlə pulları yeyib? Onun istintaqa ifadəsi belədir: pulların 3 faizini mən yeyirdim, 15 faizi də Nəcməddin müəllimə çatırdı. Sitanın sonu. Yazımız isə davam edir. Bizimlə qalın.

İndi dərhal keçirəm birinci cümləmdəki iddiaya. Nə üçün mən Nəcməddin və Fikrət müəllimləri (insafən dəstənin başqa bir-iki üzvü də var, cəsarətin yiyəsi iki nəfər deyil, lakin başçılar vacibdir) qorxusuzluq simvolu sayıram? Bəlkə Nəcməddin müəllim Dubaydakı o yelkənə bənzər hotelin başından paraşütsüz hoppanıbdır? Yoxsa Fikrət müəllim savannaya safariyə gedib, başını aslanın ağzına soxub şəkil çəkdimiş, tik-tokda yaymışdır? Ya Binəqədi icra hakimiyyətində qəbula yazılmağı bacarmışlar? Deputat seçkisində iştirak ediblər? Yasamalda qızla gəziblər? İsmayılıya şortikdə gediblər? Yox. Onların cəsurluğu daha misilsizdir: Azərbaycan Ordusundan pul çırpışdırmışlar!

Təsəvvür ələyin, bu dəqiqə bütün dünya Azərbaycan silahlı qüvvələrinin antiterror əməliyyatından danışır. 35 illik problemi 45 günə həll edən bir ordu var. Dünya silahlı qüvvələrinin reytingində ən yaxşı yerləri tutmaqdadır. Bu ordunun gücünü hamı etiraf edir, dostlar qürurlanırlar, düşmənlər adı gələndə əsir. Nəcməddin müəllim və taktik qrupu isə bu ordunun 143 milyon manatını yağlı kökə, rahat-hulqum, nə bilim, canım sənə desin, quymaq kimi həzmi-rabedən keçirmiş, şəllənərək gəzməmişdir. Düzdür, bəzilərinə tutublar, ancaq bu, onların hərəkətinin effektini azaltmır.

Uşaq vaxtı bir sovet filmi yadıma gəlir, adı yanlışdır, sa “Qorxu həbləri” idi. Filməki alim insandan qorxu hissini götürən dərman kəşf etməliydi. Çox dəqiq sühbetini-filanı xatırlamıram, bircə möhtəşəm aktyor Georgi Jjenovun da filmə çəkildiyi yadıma gəlir. İndi Bakı Hərbi Məhkəməsinə aparılan cinayət araşdırması bizə həmin qorxu əleyhinə dərmanın kəşf edildiyini dəqiqliklə söyləməyə imkan verir. Nəcməddin müəllim ola bilsin Sovet İttifaqı dağılan ərəfədə xaosdan yararlanmış, həmin qorxu dərmanının bəzi qutularını ələ keçirmişdir.

Prinsipcə, onun qorxusuzluğunu biz ötən zamanlarda da bəzən müşahidə etmişik, məsələn, 1993-cü ildə Kəlbəcər işğal edilən günlərə aid video var, orda Nəcməddin müəllim şəxsən avtomat götürüb bir neçə əsgəri dərə boyu qovalayıb, düşməni üzərinə göndərirdi. Bənzər görüntülərə rus jurnalisti Nevzorovun Ağdərə istiqamətindəki döyüşlərə aid verilişində də təsadüf olunub. Mənim bir döyüşçü dostum isə Nəcməddin müəllimi hətta qumbaraatanla görüb.

Ancaq əlbəttə, yuxarıda sadaladıqlarımın heç birisi cəsarət əmsalı baxımından Azərbaycan Ordusundan 143 milyon əkişdirməyin tozuna da çatmır. Bu, dəftər-kitaba sığmayan qorxusuzluqdur. Hətta bəlkə dəlilik saymaq olar.

Fikrimcə, elə Fikrət müəllim və ətrafındakılar məhkəmədə bu arqumentdən möhkəm yapışaraq həbs cəzasından qurtular. Ağılı başında olan adam Azərbaycan Ordusundan, ilin-günün bu vaxtında nəse oğurlamağa cürət edərdimi? Etməzdi. Yəni Səfər müəllimin vaxtı olsa bəlkə inanardığı. İndi zir dəlilikdir. Cahil cəsarəti ediblər - bu cür də yazmaq olar.

“Gürcüstanda mümkün hakimiyyət dəyişikliyi Azərbaycan, Türkiyə və Rusiyanın geosiyasi və iqtisadi maraqlarına zərbə ola bilər”. “Yeni Müsavat”ın verdiyi xəbərə görə, rusiyalı polkovnik İqor Korotçenko belə hesab edir. Onun fikrincə, Azərbaycanın Qarabağ üzərində nəzarəti tam bərpa etməsinə Qərbin (ABŞ-Fransa-Avropa Birliyi) cavabı tezliklə Gürcüstanda sabitliyi pozmaq, orada “rəngli inqilab” təşkil etmək və baş nazir İrakli Qaribaşvili hökumətinin zorla aradan götürülməsi cəhdi olacaq.

Rus hərbi analitikin sözlərinə görə, bu, Azərbaycan, Türkiyə və Rusiyanın geosiyasi və iqtisadi maraqlarına zərbə cəhdidir, baş tutsa, bu, sadalanan ölkələrin hər birinə fərqli şəkildə zərər verə bilər. Korotçenko güman edir ki, yeni təhdidləri qiymətləndirmək və Qərbin planlarına qarşı çıxmaq məqsədilə Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və Rusiya təhlükəsizlik şuralarının və ya kəşfiyyat xidmətlərinin rəhbərlərinin qeyri-rəsmi qapalı görüşünün keçirilməsinə təcili ehtiyac var. Hətta o, belə bir toplantının keçirilməsi üçün optimal yerin Bakı olduğunu düşünür.

Korotçenko Gürcüstanda mümkün hakimiyyət dəyişikliyinə də diqqət çəkib: “Gürcüstanda İrakli Qaribaşvili hökumətinin devrilməsi və orada açıq-aşkar qərbönlü və ya amerikapərəst qüvvələrin hakimiyyətə gəlməsi nə deməkdir? Ən mühüm boru kəmərləri - qaz (Cənub Qaz Dəhlizi) və neft (Bakı-Tiflis-Ceyhan) kəmərləri, eləcə də Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu Gürcüstan ərazisindən keçdiyi üçün Azərbaycan və Türkiyəni şantaj ehtimalı; Azərbaycan, Türkiyə və Rusiyaya güclü təsir və sabitliyi pozma vasitəsi kimi İrəvan-Tiflis-Brüssel-Paris hərbi-siyasi oxunun formalaşması; global erməni diasporunun qüvvələrinin Azərbaycana qarşı destruktiv hərəkətlər üçün yeni tətbiq amili kimi Ermənistan-Gürcüstan əlaqəsinin strateji əhəmiyyətinin artırılması”. Bir sözlə, rus ekspertin mülahizələrində kifayət qədər maraqlı nüanslar var. Söhbət bölgədə strateji qarşılıqlımanın yeni cəbhəsinin növbəti dəfə Gürcüstan olmasından gedir. Səbiq prezident Mixail Saakaşvili dönəmində ABŞ bu ölkəni tamamilə Rusiyadan qopara bilmişdi. Hazırda oxşar ssenari Nikol Paşinyan üzərindən Ermənistanla bağlı gedir. Gürcüstanda isə Rusiyaya yaxınlığı ilə seçilən oliqarx Bdzina İvanaşvilinin qurucusu olduğu “Gürcü arzusu” hakimiyyətə gəldikdən sonra iktidara-

Qarabağa görə Gürcüstanda çevriliş hazırlığı - sensasion iddia

Tiflisdə “rəngli inqilab” Azərbaycan, Türkiyə və Rusiyanın geosiyasi və iqtisadi maraqlarına zərbə ola bilər; regionda yeni strateji qarşılıqlı ocağı yaradılır - analitikdən şərh

lu siyasət aparıldı: Qərbə inteqrasiyanın davam etdirilməsi, Aİ ilə tərəfdaşlıq, Rusiya ilə münasibətləri yumşaltma... Son dövrlərdə isə Qaribaşvili Aİ-yə qarşı ittihamlar səsləndirməkdədir, Ukrayna müharibəsində Qərbin Tiflis üzərindən ikinci cəbhə açmaq cəhdində olduğunu iddia edir, Moskva ilə əlaqələrin qorunub saxlanmasının vacibliyini qeyd edir. Ona görə də Gürcüstanda rusiapərəst bir iqtidarı olduğu əsas gətirilərək çevriliş planlarının çizilməsi mümkündür. Bəs Korotçenkonun iddiaları hansı səviyyədə real görünür? Gürcüstan yenidən inqilaba hamilə ola bilərmi?

Siyasi şərhçi Azad Məsiyevin “Yeni Müsavat”a açıqlamasına görə, NATO və ABŞ Rusiyanı özünə düşmən elan edib: “Burada strateji məqsəd Rusiyanı dünya siyasi xəritəsindən silməkdir. Bu baxımdan, Rusiyaya yaxın ölkələrdə demokratiya bayrağı altında dövlət çevrilişləri, rəngli inqilablar həyata keçirildi, nəticədə həmin dövlətləri klounlaşdırdılar. Buna bariz nümunə kimi Gürcüstan, Ukrayna və Ermənistanı göstərmək olar. Birləşmiş Ştatların məqsədi Rusiyanı siyasi arenadan tamamilə kənarlaşdırmaqdır və bu istiqamətdə addımlarını davam etdirir. Ukrayna böhranı da bu səbəbdən yarandı. Nəticədə Rusiyanın Avropa ilə əlaqəsini kəsdi. Belədən isə Rusiya yeni doktrinasını cə-

nuba - Türkiyə və İranla elan etdi. Yeni Rusiyaya Afrika qitəsinə çıxmaq üçün yeni iqtisadi doktrina lazımdır. Ancaq Rusiyanın bu planı həyata keçirməsi üçün ona Cənubi Qafqazda sabitlik də lazımdır. Çünki Rusiya-ABŞ münaqişəsində iki cəbhə var: Ukrayna və Cənubi Qafqaz...”, - deyərək ekspert belə dəyərləndirir.

Onun fikrincə, Birləşmiş Ştatların artıq Paşinyan layihəsi iflasa uğrayıb deyə Gürcüstan planı işə salına bilər: “Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll edilməməsi Rusiyanın cənub doktrinasına mane olmaqda idi. Azərbaycanın 44 günlük müharibədə qələbəsi və antiterror tədbiri ilə bölgədə qaynar ocağı söndürməsi Qərbin regiondakı planlarını iflas etdirdi. Paşinyan vasitəsilə Azərbaycana təzyiq edilirdi ki, anti-Rusiya blokuna qoşulsun. Hətta bir vaxtlar Bakıda Soros Fondu yerləşirdi və niyyət ölkədə rəngli inqilab etmək, sonra Qərbpərəst iqtidar vasitəsilə Azərbaycandan Rusiyaya qarşı istifadə etmək idi. Amma Azərbaycan Sorosu ölkədən çıxardı”.

Ekspert hesab edir ki, Birləşmiş Ştatlar İrəvan üzərindən Türkiyə-Azərbaycan, İran-Azərbaycan münasibətlərinə kölgə salmağa çalışıb: “Bu planlar alınmır deyərək Gürcüstan faktoru önə çıxılır. Azərbayca-

nın enerji məhsulları bu ölkə üzərindən Qərbə ixrac edilir. Amerika Saakaşvili kimi birini ortaya çıxarıb dəyişiklik etmək istəyə bilər. Çünki 3+3 modelinin həyata keçməsi Amerikanın regiona daxil olmasına əngəldir. Düzdür, Gürcüstan Rusiya ilə düşmən olduğu üçün bu platformaya razı deyildi, lakin son vaxtlar rəsmi Tiflisin mövqeyində müəyyən yumşalma var. Vaşinqton da bu prosesi gördüyü üçün müdaxilə etməyə hazırlaşır. O səbəbdən Gürcüstanda etirazlar baş qaldıra bilər”.

A.Məsiyev Qərbin Gürcüstanda katalizm yaratmaqla əslində Paşinyanı da hədəfdən yayındırmağa cəhd göstərdiyini ehtimal edir: “Yeni mürəkkəb və çoxkombinasiyalı strateji prosesi gedir. Əgər Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi imzalanarsa, Qərb regiona nüfuz edə bilməyəcək. Bu müqavilə Moskvanın vasitəçiliyi ilə reallaşacaq. Bu müqavilə Moskvanın vasitəçiliyi ilə reallaşacaq. Zəngəzur dəhlizi də Rusiya-Türkiyə münasibətlərinə uyğundur deyərək ABŞ bu layihəyə qarşıdır. Ona görə Gürcüstan və Ermənistan üzərindən regionda qaynar ocaqlar yaratmaq istəyirlər. Bu baxımdan, Ərdoğanın təklif etdiyi dördlük formatı bölgədə sülh üçün əlverişli modeldir. Nə qədər tez gerçəkləşsə yaxşıdır...”

□ **Emil SALAMOĞLU**
 “Yeni Müsavat”

Fransa Ermənistanla birlikdə 21 sentyabrda Azərbaycanın keçirdiyi lokal antiterror tədbirləri ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının (TŞ) təcili iclasını çağırsa da, heç nə əldə bilmədi. Təxminən bir ay öncə, avqustun ortalarında da Laçın yolu ilə bağlı BMT TŞ-yə müraciəti “daşa dəydi”, əleyhimizə sənəd qəbul olunmadı. Fransanın hər iki həmlədə uğursuzluğa düçar olması onun nüfuzuna və BMT TŞ-nin daimi üzvü kimi ağırlığına, əlbəttə ki, mənfi təsir göstərib.

Qeyd edək ki, Makron TF-1-ə müsahibəsində Qarabağda qəbulolunmaz cinayətlərin və müharibə əməliyyatlarının baş verdiyini iddia edib. Faktları təhrif edərək riyakarcasına azlıqların, xüsusilə də orada yaşayan xristianların, bu torpaqda yaşayan erməni mənşəli əhəlinin hüquqlarının tamamilə pozulduğunu bildirib. Fransa prezidenti müsahibəsində Azərbaycanın siyasətini faktiki Rusiya ilə eyniləşdirib, “şərik” adlandırıb. “İndi Azərbaycanın şəriki olan Rusiya var, onun (Azərbaycan-red.) hərəkətlərini hər zaman dəstəkləyən Türkiyə var”, - deyən Makron ölkəsinin erməni xalqının və beynəlxalq hüququn tərəfində olduğunu vurğulayıb.

İndiyədək Fransanın bəzi liderləri də müəyyən qədər ermənipərəst mövqe sərgiləyiblər. Amma onlardan heç biri qırmızı cizgiləri keçməyib. Makron isə heç bir qırmızı xətt tanımır. Azərbaycan XİN Makronun açıqlamasına etiraz edib: **“Fransanın bölgədə sülhə xidmət etməyən və qarışıqlıq yaratmaq istiqamətində söylərinin heç bir nəticə verməyəcəyini bir daha bəyan edirik”**.

Makronun bu dəfə Azərbaycanla Rusiyani “şərik” etməsi onu göstərir ki, Fransa indi yeni həmlə haqda fikirləşir. Rusiyaya hazırda dünyada təcrid edilmiş vəziyyətdədir və sanksiyalar altındadır. Belə görünür ki, Paris indi “Azərbaycanla Rusiya birgə siyasət aparır” deyərək növbəti həyasızlığa hazırlaşır.

Makronun Azərbaycanla Rusiyani “şərik” etməkdə məqsədi nədir? Avropa Birləşməsinə sədrlik edən Parisin növbəti anti-Azərbaycan və anti-Türkiyə addımları nə ola bilər?

Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Fransa Avropanın hərbi, Almaniya isə iqtisadi gücü hesab edilir: “Almaniya mövqeyini qoruyub saxlaya bilib. Amma Fransa Makronun vaxtında bütün mövqələrini itirdi. Son illərdə diplomatik fiqura çevrilmək həvəsinə düşdü, amma bu da tam iflasa uğradı. Hərbi və diplomatik təsir imkanları ilə Afrikanın bəzi ölkələrini nəzarətdə saxlayırdı. Oralardan da arxalarına ba-

Makronun yeni fitnəsi - Azərbaycanı Rusiya siyasətinin “şəriki” elan etdi

İki dəfə BMT TŞ-də Bakıya qarşı sənədin qəbuluna nail ola bilməyən Fransa prezidenti indi daha məkrli yola baş vurur

xa-baxa qaçdılar. Makron Avropada, hətta Fransanın özündə nüfuzdan düşüb. Son ümid yeri kimi Qafqazda nə isə etməyə çalışırdı. Burada da bütün parametrlərdə tam uğursuzluğa düçar oldu. Almaniyani da cəlb edib, dördtərəfli vasitəçilik formatını ortaya gətirdi. Bir neçə gündən sonra bu formatda növbəti görüş gözlənilir. Bu formatın artıq heç bir önemi yoxdur. Azərbaycan bir gün ərzində işini gördü. Türkiyə rəhbəri Ərdoğan da yeni format təklif etdi. Böyük ehtimalla proses bu formatda davam etdiriləcək. ABŞ Dövlət Departamenti bölgədə təhlükəsizliyin təmin olunması üçün yeni missiya formalaşdırmaq fikrində olduğunu bildirib. Makron ABŞ-ın bu yeni layihəsində yer almağa çalışır.

Digər tərəfdən, ermənilərə kömək edə bilmədiyinə görə narahatlıq keçirir, Azərbaycanı “cəzalandırmaq” üçün yollar axtarır. Bu məqsədlə Azərbaycanı Vaşinqtonun hədəfinə çevirmək istəyir. Bunun üçün isə ən yaxşı yol Azərbaycanı Rusiyaya “yapışdırmaq”dır. Buna da cəhd göstərir. Makron hələ də başa düşmür ki, Bakı ondan fərqli olaraq hər şeyi düşünüb-daşınıb, sonra addım atır. İstənilən ölkənin, o cümlədən ABŞ-ın istənilən təzyiq və təhdidlərinin neytrallaşdırılması üçün qabaqalıcı tədbirlər görüldü. Makron reallıq hissini tamamilə itirib, ətrafda baş verən hadisələrə adekvat qiymət verə bilmir. Onun iki yolu qalıb. Ya boş-boş danışıqlara son verib, Azərbaycanla Türkiyənin yanında yer alıb, azacıq da olsa reputasiyasını xilas etməli, ya da dəsmal götürüb, burnu əzilib zəlif olan ermənilərin ağlaşmasına qoşulmalıdır.

AMİP liderinin köməkçisi, politoloq Əli Orucov Makronu bir sıra reallıqların özündən çıxardığını söylədi: “Fransanın Cənubi Qafqaza müdaxiləsi, xüsusən də Ermənistan üzərindən nüfuz etməyi səmərəsiz və uğursuzdur. İndiki kövrək məqamda, Makron hökumətinin separatizmi dəstəkləməsi regiondakı vəziyyəti daha da qızıdır. Fransanın iki dəfə Qarabağa bağlı çağırdığı BMT TŞ iclasında fiaskoya uğraması, şübhəsiz ki, onun beynəlxalq nüfuzuna da təsirsiz ötüşməyəcək. Makronun TF-1 kanalına

verdiyi müsahibəsində Azərbaycanı Rusiyaya şərik qoşması və yaxud guya xristian kəsimin hüquqlarının pozulması barədə dedikləri həyasızlıq və qərəz olmaqla yanaşı, həm də düşünülmüş hiylə-gərgi gedişdir. Fransa prezidenti məqsədlərinə çatmaq üçün dünyanın xristian cəmiyyətlərinin diqqətini Azərbaycana yönəltmək istəyir. İnsanların dini heysiyyəti və inancları ilə siyasəti alverə cəhd edir. Bu həm də dinlərarası ədavətin qızışdırılmasıdır. Sanki Makron XI əsrdə Papa II Urbanın prototipi kimi xristian dünyasını Azərbaycanla qarşı səlib yürüşünə səsləyir. Halbuki Azərbaycandakı dini tolerantlıq həmişə nümunə kimi göstərilib və ölkədəki bütün dinlərə bərabər şəraitin yaradılması təqdir olunub. Reallıqda isə məsəclər, dini ibadət yerləri və müqəddəs məkanlar ermənilər tərəfindən dağıdılıb, təhqir edilib. Rəsmi Paris hələ də anlamaq istəmir ki, Cənubi Qafqazın ənənəvi nüfuz sahibləri başqa bir oyunçunun burda peyda olmasına imkan verməzlər. Fransanın da elə fəvqəlgücü yoxdur ki, Rusiya və Türkiyə kimi regional gücləri ermənilərin vasitəsi ilə regiondan sıxışdırıb çıxarsın. Digər tərəfdən, Azərbaycanın istər Türkiyə ilə Şuşa Bəyannaməsi imzalamaqla çoxşəxli müttəfiqlik sazişi, istərsə də Rusiya ilə müttəfiqlik qarşılıqlı fəaliyyət haqqında bəyannaməsi var. Hər iki sənəd Azərbaycanın Türkiyə və Rusiya ilə geniş əməkdaşlıq etməsinə imkan verir. Azərbaycan da bu imkanlardan və yaranmış

reallıqlardan milli maraqlarının təmini üçün məhərrətlə istifadə edir. Makron bu müqavilələri unudaraq Azərbaycanı Rusiyanın şəriki adlandırması dünya ictimaiyyətinin hədəfinə çevirmək niyyəti güdür. Lakin “Politico” nəşri haqlı olaraq qeyd edir ki, “10 milyon əhalisi olan Azərbaycanla Vaşinqtondan Brüsselə, Moskvadan Pekinə kimi heç kim Azərbaycanla mübahisə yox, dost olmaq istəyir”. Məhz Makronu da özündən çıxaran bu reallıqlardır. Fransanın mövqeyi və yanaşması sülhə xidmət etmir. Rəsmi Paris nə qədər regiondan uzaq dursa, bir o qədər regiona tez sülh və sabitlik gələr. Məncə, Fransanı heç Ermənistan və ermənilər də o qədər maraqlandırmır. Əgər doğrudan da Makron ermənilərin hüquqlarının və təhlükəsizliyinin qorunmasını istəyirsə, onların yanında olduğunu bəyan edərsə, yaxud beynəlxalq hüququn normal işləməsinə istəyirsə, o zaman ədalətli mövqe tutmalıdır. Regiona barış gətirəcək addımlar atmalıdır. Bölgənin açar dövləti olan Azərbaycanla konfrontasiyaya getməkdən çəkinməli, dostluq münasibətləri yaratmalıdır. İndiki yürüdü-lən siyasət isə əksinə, ermənilərin daha çox məhrumiyyətlərə məruz qalmasına, onların qonşuları və ənənəvi müttəfiqləri ilə münasibətlərinin daha da gərginləşməsinə səbəb olur. Bu baxımdan da hesab edirəm ki, Fransa və onun prezidenti ermənilərə pislik edir”.

□ **Cavansիր ABBASLI**
“Yeni Müsavat”

Fransa ordusu rüsvay oldu - Nigerdən çıxacaqlar

Hələ də Cənubi Qafqazda suyu bulandırmaya can atan Fransa Afrikada ciddi diplomatik məğlubiyyətə uğramaqda, qitə ölkələrindən qovulmaqdadır. Rəsmi Paris bunun qarşısını almağa can atsa da, artıq görünən odur ki, Afrikada Fransanı qəbul etmirlər. Elə bunun nəticəsidir ki, Fransa Afrikada mövqelərini artıq hərbi yolla da qoruya bilmir.

Mövcud vəziyyətdə Emmanuel Makron hakimiyyəti üçün daha bir ağırlı hal Nigerdən öz ordusunu çıxartmağa hazırlaşmasıdır. Halbuki son günlərə qədər Fransa bu prosesə müqavimət göstərməyə can atırdı. Amma Nigerdə hakimiyyəti ələ keçirmiş üsyançıların qəti mövqeyi Fransaya başqa seçim şansı qoymur. Fransa prezidenti Emmanuel Makron “TF1” və “France 2” telekanallarına müsahibəsində bu halı başqa prizmadan izah etməyə çalışıb. Qeyd edib ki, ölkəsi Nigerdə hakimiyyəti ələ keçirmiş üsyançılarla hərbi əməkdaşlıqdan imtina edir və ilin sonuna qədər bu Afrika ölkəsindən ordusunu çıxarmaq niyyətindədir: “Biz hazırkı Niger hakimiyyət orqanları ilə hərbi əməkdaşlığa son verəcəyik, çünki onlar artıq terrorla mübarizə aparmaq istəmirlər.(Bakı-xeber.com) Bu, yaxın həftələrdə təşkil olunacaq və bu, əməkdaşlığın sonu deməkdir. Qarşıdakı həftələr və aylarda qoşunların nizamli şəkildə çıxarılması zəruridir”. Makron Niameydəki bazadan hərbiçilərin çıxarılmasının ilin sonuna qədər baş tutacağını açıqlayıb. Niger əhalisi arasında isə Fransa hərbiçilərinin respublikada olmasından narazılıq artır. Ölkənin hakimiyyət orqanları Nigeri tərk etməyə məcbur etmək üçün Niamey bazasında yerləşdirilən fransız hərbiçilərin qida, elektrik və su təchizatının kəsilməsi istiqamətində addımlar atıb. Bütün bunlar Fransanın məcburi olaraq Nigeri tərk etdiyini göstərir. Bundan başqa, Fransa səfir və diplomatlarını Nigerdən geri çağırıb. Bu arada Nigerdə hakimiyyəti ələ keçirən üsyançılar Fransa təyyarələrinə hava məkanını bağlayıblar. Bildirilib ki, Nigerin hava məkanı, digər beynəlxalq uçuşlar istisna olmaqla, bütün Fransa təyyarələri və ya “Air France” şirkətinə məxsus hava gəmiləri üçün bağlıdır.

Qeyd edək ki, bir sıra Afrika ölkələri - Mali, Mərkəzi Afrika Respublikası, Burkina Faso Fransanın siyasi, hərbi və iqtisadi təsirindən imtina edib. Fil Dişi Sahili Respublikası, Senegal kimi Fransaya yaxın sayılan ölkələrdə Fransaya qarşı kütləvi aksiyalar keçirilir. Əksər müşahidəçilər hesab edir ki, Afrika Fransanın təsirindən çıxsə, ikinci Avropada ən əhəmiyyətsiz dövlətə çevriləcək. Çünki Fransaya resursların böyük hissəsi məhz Afrikadan gəlir.

2008

-ci ildə Zirə qəsəbəsindən olan biznesmenlər Elxan və Lyuba Bağirovlar ailəsi o vaxtkı nəqliyyat naziri Ziya Məmmədovun qardaşı, sabiq deputat Elton Məmmədovla əməkdaşlıq etməyə razılıq veriblər.

Xalq tərəfindən seçilmiş və qanunverici olan E. Məmmədov öz biznesinə sahib olmaq hüququna malik olmayıb, ona görə də L.Bağirovanın təsisçi və direktor olduğu "YujUralProqress" MMC-yə (2005-ci ildə yaradılıb) faktiki sahib olub və rəhbərlik edib. Şirkət Rusiyada, "Dormaş" ASC-də (Oryol vilayəti) Nəqliyyat Nazirliyi üçün yol-tikinti texnikasının alışıni həyata keçirib. 2012-2014-cü illərdə Cavid Qurbanovun rəhbərlik etdiyi "Azəryolservis" ASC üçün yol-tikinti texnikasının alınmasına dair müqavilə bağlanarkən "YujUralProqress" vasitəçilik edib. "Azəryolservis" Nəqliyyat Nazirliyinin tərkibinə daxil olub. Sövdələşmənin ümumi məbləği 17 milyon dollar və 6,100 milyon manatdır. Bütün müqavilələrə Elton Məmmədov "himayədarlıq edib", sözügüdə məbləğin 20%-ni alıb və öz sözlərinə görə, vəsaiti şəxsən Ziya Məmmədova verib. Pullar Məmmədova birbaşa bankdan, inkassator maşınında və mühafizə altında çatdırılıb. Elxan və Lyuba Bağirovlar dövlət şirkətlərinin adıçəkilən rəhbərləri ilə şəxsən görüşməyiblər, bütün əlaqələr Elton Məmmədov vasitəsilə qurulub" - L.Bağirova "Turan"a açıqlayıb.

Bağirovların əlində belə böyük məbləğdə nağd pul olmadığından (20% E.Məmmədovun)

mədov üçün) onlar öz daşınmaz əmlaklarının bir hissəsini satıblar, digər hissəsini isə Bakının mərkəzində onlara məxsus beşmərtəbəli tarixi binanın kupçasını E.Məmmədovun adına keçirməklə ödəyiblər.

Ancaq sonradan məlum olub ki, "Dormaş" törəmə şirkətinin ("Dormaş-İnterşnel") direktoru Yevgeni Voropayev müqavilə üzrə məbləğin hamısını almayıb. İlk müqavilə üzrə ancaq bir milyon yarım dollarlıq bank köçürməsi ona çatıb. Pulun böyük hissəsi Bakıda qalıb, baxmayaraq ki, 35 buldozer və digər texnika Azərbaycana gəlib. Müqaviləyə əsasən, 60 ədəd texnika göndərməli idi.

Bu əhvalatda dəqiq yerinə yetirilən yeganə şey guya Nəqliyyat Nazirliyi və "Azəryolservis" rəhbərlərinə çatdırılması üçün Bağirovların deputat Elton Məmmədova pul (20%) verməsidir. Biznes dairelərində bu məbləğ "şapka" adlanır, Bağirovlar onu Azərbaycan Beynəlxalq Bankı və KapitalBankdan kredit götürüblər. Sonradan KapitalBank Bağirovların borcunu Aqrar Kredit Banka köçürüb. Bağirovlar mövcud əmlakı satıb, bank borclarının bir hissəsini qaytarıb, KapitalBanka 5,200 milyon, Aqrar Kredit Banka isə 3,200 milyon borclu qalıblar. Onlar hətta bu borcun faizini ödəyə bilmirlər, belə ki,

Ziya Məmmədov və qardaşının adı milyonluq qalmaqalda

Elxan və Lyuba Bağirovların ittihamlarına Elton Məmmədovun vəkili nə dedi?

Məmmədovlar ailəsi biznesmenləri tamamilə müflis edib, Elxan Bağirov isə ağır xəstələnib. Hətta ailənin müalicəyə vəsaiti yoxdur.

"Turan"a Ziya Məmmədovun ailəsi ilə əməkdaşlığın ağır tarixçəsindən danışan Lyuba Bağirova Ziya Məmmədov nəqliyyat naziri postundan kənarlaşdırıldıqdan sonra keçmiş deputat Elton

Məmmədovun hazırda şöbə müdiri vəzifəsində çalışdığı Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin qarşısında dayanır. O, E.Məmmədovla görüş gözləyir, ondan Bağirovların bank borclarını ödəməkdən ötrü satması üçün heç olmasa beşmərtəbəli evi geri qaytarmağı tələb edir. E.Məmmədov Bağirovlara onların banklardan gö-

türdüyü 5,600 milyon manatı və Bağirovların banklara ödədiyi faizin bir milyon yarım manatını borcludur. E.Məmmədovun köməkçisi bu görüşə mane olur, Bağirovaya zəng edir və reisin xəstə olduğunu deyir.

"Turan" E.Məmmədovun vəkili Sadiq Bağirovla danışib. Vəkil Məmmədovun sözlərini çatdırıb ki, Lyuba Bağirova ona külli miqdarda pul borclu olub, vəkili pulun miqdarını açıqlamayıb. E.Məmmədov borcun qaytarılmasını tələb edir. L.Bağirova pulu qaytarmaqdan yayınmaq üçün Məmmədovu təqib edir, onun adını ləkələyir, yalan ittihamlar irəli sürür. Vəkilin sözlərinə görə, onun müştərisi münafişlərin məhkəmə-yəqədərki nizamlanması ilə məşğul olan mediasiya xidmətinə müraciət edib. Mediasiya mərhələsində Bağirovlar E.Məmmədovla razılığa gəlməsələr, keçmiş deputat məhkəməyə müraciət etməli olacaq.

"Biz münafişəni sivil yolla həll etməyi üstün tuturuq, qalmaqal yaratmaqla yox", - Elton Məmmədovun nümayəndəsi əlavə edib.

Bağirovların vəkili Aslan İsmayılov isə "Turan"a bildirib ki, dələduzluq ittihamı ilə E.Məmmədovdan Baş Prokurorluğa şikayət etmək niyyətindədir.

□ "Yeni Müsavat"

"Mahmudovçu"ların intihara sürüklədiyi şəxsin qardaşı bəraət istəyir

Cahangir Məmmədovu özünü müalicə aldığı xəstəxananın pəncərəsindən atmağa məcbur edən səbəblər...

"MTN işi" üzrə zərərçəkənin hüquqi varisi Arif Məmmədov Ali Məhkəmənin Plenumuna mərhum qardaşı Cahangir Məmmədov barəsində Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 22.09.2014-cü il tarixli, 1(088)-134/2014 sayılı hökmünün ləğv edilməsi və bəraətverici əsaslarla cinayət işinə xitam verilməsi barədə qərar verilməsi üçün müraciət edib.

Arif Məmmədov şikayətinə göstərilib ki, qardaşı vaxtilə Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin (MTN 2015-ci ildə ləğv olunub - E.M.) İstintaq Baş İdarəsinin rəisi olmuş Mövlam Şixəliyev və idarənin müstəntiqi Yasin Məmmədov tərəfindən qanun-

suz olaraq məhkum edilib. Baş verənlərin sonucu olaraq qardaşı intihar edib.

Arif Məmmədov Mövlam Şixəliyev və digər 3 işçisi - Yasin Məmmədov, Vüsal Ələkbərov və Sahib Ələkbərovun cinayət işi üzrə zərərçəkmiş şəx-

sin hüquqi varisi kimi tanınmışdı. Bakı Hərbi Məhkəməsinin hökmü ilə Arif Məmmədovun mülki iddiası təmin edilərək, 80 min manat maddi və 10 min manat mənəvi ziyanın Mövlam Şixəliyev və Yasin Məmmədovdan tutulmasını da qərara almışdı.

Ali Məhkəməyə müraciətində Arif Məmmədov yazır: "Ləğv edilmiş Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin 1041 sayılı cinayət işinin istintaq materialların-

dan görünür ki, Cahangir İbrahim oğlu Məmmədov və digərləri qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tamah məqsədilə külli miqdarda dəyəri olan pirotexniki məmulatları və "skoç"u Gürcüstan Respublikasından qaçaqmalçılıq yolu ilə, yəni sənədlərdən aldatma yolu ilə istifadə etməklə Azərbaycan Respublikası gömrük sərhədindən, gömrük nəzarətindən keçərək Azərbaycan Respublikasına gətiriblər. Guya bununla da Azərbaycan Respublikası CM-in 206.3.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan cinayət əməlini törədiblər.

Cinayət işinin materiallarında Gömrük Komitəsinin sədr müavini Əsgər Abdullayevin MTN-in İstintaq Baş İdarəsinin Mövlam Şixəliyevə ünvanladığı 13/03-22/09046 sayılı 25.09.2013-cü il tarixli məktubu var. Həmin məktubdan görünür ki, bu şəxslərin Gürcüstan Respublikasından gətirdikləri pirotexniki malların Azərbaycan Respublikası ərazisindən keçməklə İran İslam Respublikasına aparılması nəzərdə tutulub.

Azərbaycan Respublikası 11.02.2000-ci il tarixdən "Beynəlxalq yük daşımaları müqaviləsi haqqında" Konvensiyaya qoşulub. Beynəlxalq yük daşımalarının qaydalarına əsasən qanunla qadağan edilmiş mallar(yüklər) istisna olmaqla daşıyan yüklərə hər hansı müdaxilə ola bilməz. Belə olan halda daşınan yüklər Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 206.3.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan cinayət əməlinin predmeti ola bilməz. Bundan əlavə, Qaçaqmalçılıq işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun 2 iyun 2016-cı il tarixli 10 nömrəli qərarının 11-ci bəndində göstərilir ki, qaçaqmalçılıq zamanı sənədlərdən və ya gömrük eyniləşdirilməsi vasitələrindən aldatma yolu ilə istifadə etmə dedikdə, gömrük orqanlarına CM-in 206-cı maddəsində göstərilmiş malların və digər əşyaların keçirilməsi üçün saxtalaşdırılmış və ya qeyri-qanuni yolla əldə olunmuş, yaxud başqa mallara aid olan, habelə hüquqi qüvvəsi olmayan sənədlərdən, eləcə də saxta gömrük plomblarından, möhürlərdən, markalardan, ştamlardan və digər eyniləşdirmə vasitələrindən (GM-in 87-ci maddəsində göstərilmiş) istifadə olunması başa düşülür. Belə hallarda sənədləri sax-

talaşdırmış, yaxud da saxta sənədlərdən istifadə etmiş şəxsin əməlinin CM-in 206-cı maddəsi ilə yanaşı, həm də CM-in 320.1 və 320.2-ci maddələri ilə təsvif edilməsinə ehtiyac yoxdur.

Cinayət işinin materiallarından göründüyü kimi, təqsirləndirilən Cahangir Məmmədov Gürcüstan Respublikasından keçirilən malları qanunla müəyyən edilmiş qaydada bəyan etmiş və hər hansı bir digər saxta sənəd təqdim etməmiş, gizli yolla malların keçirilməsinə cəhd etməyib.

Bütün bunlara dözməyən, yeni həbsdən azad edildikdən sonra yaranmış borclarını ödəməkdən ötrü özünə məxsus evini satmış, ailəsi ilə mütəmadi olaraq söz-söhbətlər yaranmış, bu vaxta qədər əldə etdiyi hər şeyini itirdiyinə maddi, mənəvi və psixi əziyyət çəkdiyinə görə Cahangir Məmmədov 13 iyun 2015-ci ildə ülgüc və bıçaqla özünə xəsarət yetirib, cərrahiyyə əməliyyatı olub, 14 iyun 2015-ci il tarixdə özünü müalicə aldığı xəstəxananın mətbəx otağının pəncərəsindən atıb intihar edib".

Arif Məmmədov mərhum qardaşı barəsində Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 22 sentyabr 2014-cü il tarixli hökmünün ləğv edilməsini və bəraətverici əsaslarla cinayət işinə xitam verilməsini istəyir.

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ötən həftəsonu Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Kloori qəbul edib. Görüşdə regional məsələlərlə bağlı fikir mübadiləsi aparıldı. Toivo Kloori dövlətimizin başçısının Azərbaycan xalqına 20 sentyabr tarixli müraciətini, həmin müraciətdə Qarabağın erməni əhalisinin reintegrasiyası ilə əlaqədar səsləndirdiyi fikirləri və Yevlaxda Qarabağ bölgəsinin erməni sakinlərinin nümayəndələri ilə keçirilmiş görüşü müsbət qiymətləndirdiyini bildirib.

sizliyi perspektivindən yanaşaraq Ukraynanı silahlandırdığı söylənə bilər. Bununla yanaşı, hazırda Qərbin, xüsusilə ABŞ-ın təhlükəsizlik maraqlarının Afrika və Yaxın Şərq bölgəsindən gedərək daha çox Asiyaya yönəlməsi Aİ-nin ge-

nəlməsi və modernləşməsində iştirakı Paşinyan hakimiyyətinin arzusu, istəyidir. O, Ermənistanı Rusiyadan uzaqlaşdırıb Rusiyanın Cənubi Qafqazda iştirakını yox etməyə çalışmaqqla Qərbin buradakı iştirakının artacağını düşünür. Lakin

Zəngəzura alternativ yol İrandan keçə bilər

“Zəngəzur dəhlizinin açılması üçün əlimizdən gələni edəcəyik”. TRT xəbər verir ki, bunu Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan deyib.

“Naxçıvan və Azərbaycanın digər bölgələri ilə quru və dəmir yolu xətləri ilə birbaşa əlaqələrin qurulması əlaqələrimizi daha da gücləndirəcək. Bu güclü bağ sayəsində önümüzdəki dövrdə qat-qat çox məsafə qət edəcəyik. Bu səbəbdən də bu dəhlizin tez bir zamanda açılması üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Türkiyə və Azərbaycan üçün çox vacib olan bu dəhlizin reallaşması strateji məsələdir və tamamlanmalıdır. Bu dəhliz açıldıqda Bakıdan çıxan nəqliyyat vasitəsi və ya qatar birbaşa Qarsa gələ biləcək. Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı daha da möhkəmlənəcək”, - deyər vurğulanıb.

O, Ermənistanın dəhlizin açılmasının mümkün olmayacağı təqdirdə İran vasitəsilə həyata keçiriləcəyini açıqlayıb. Ərdoğan Şimali Kipr Türk Respublikasının Türk Dövlətləri Təşkilatının toplantısında müşahidəçi üzv kimi iştirak edəcəyini qeyd edib.

Xocalı soyqırımı o qətləmi yaşayanlar üçün də, bizim üçün də unudulmazdır. Bunu da Türkiyə Prezidenti deyib.

O qeyd edib ki, Ermənistan hazırda Xocalı qətləminin bədelini ödəyir və ödməyə davam edəcək. “Çünki Xocalıdan və başqa şəhərlərdən 1 milyon azərbaycanlı sözün əsl mənasında köçüb. Hara? Azərbaycana. İndi 10 ildən sonra Azərbaycan bu qətləmin hesabını sorur. Çox, çox fərqli şəkildə soruşdu və torpağını geri aldı. Bildiyiniz kimi, Amerika, Rusiya, Fransa - Minsk üçlüyü adlanan bu ölkələr illərdir Azərbaycanın bu hüququnu tanımırdı. Nəhayət, Azərbaycan işi bitirdi. İndi Xocalıda kim var? Xocalının əsl sahibləri... Bütün şəhidlərə Allahdan rəhmət diləyirik”, - Türkiyə lideri bildirib.

Ərdoğan vurğulayıb ki, Azərbaycan ordusu Xocalıya xaos, qan və ölüm deyil, sülh və əmin-amanlıq gətirmək üçün daxil olub.

“Azərbaycan illər əvvəl erməni quldur dəstələri kimi ora girməyib. İnsanları qırmağa getməyib. Azərbaycan haqq etdiyi sülh və əmin-amanlığı təmin etmək üçün Xocalıya daxil olub. Arxasında qələbələrin müjdəsi ilə öz torpağına girib. İndi Azərbaycanın suverenliyi altında həm Xocalı, həm də Qarabağ üçün daimi sülh və əmin-amanlıq zamanıdır. Ermənistanın vəzifəsi bu sülhü bərqərar etmək və qorumaq üçün sülhün tərəfində olmaqdır”, - o qeyd edib.

“Mənəndesin vəzifədən kənarlaşdırılması Türkiyə üçün fürsət ola bilər. Təkcə “F-16” məsələsində deyil, bütün mövzularda bu zəhniyyət bizə qarşı əngəlləyici fəaliyyət yürüdü”, - Türkiyə prezidenti söyləyib.

Ərdoğan ölkənin yeni konstitusiyasının qəbul olunacağı barədə də danışib: “Bütün vətəndaşlarımız rahatlıqla “bu mənim konstitusiyamdır” deyə biləcək”.

Və belə görünür ki, Qarabağda Bakının antiterror tədbirlərinə neytral qalan Rusiya əsas vasitəçi kimi önə çıxacaq. Çünki Rusiya anladı ki, Qarabağı platsız kimi saxlamaq onun bütövlükdə Cənubi Qafqazdakı mövqelərinə mənfi təsir edir, Ermənistan siyasi oriyentasiyasını dəyişdirir, həm də Qərb ölkələrinin bölgəyə müdaxiləsi artır. Qarabağda Bakının tələblərini qəbul edən Moskva Azərbaycan və Ermənistan danışıqlarında əsas vasitəçiyə çevrilmək, sülh sazişinin imzalanmasına nail olmağa çalışacaq. Bu prosesdə Tür-

kiyənin də iştirakı bölgəyə kənar oyunçuların girişini məhdudlaşdırır, istisna deyil ki, proseslər Ərdoğanın təklif etdiyi dördtərəfli görüş kontekstində inkişaf edəcək. Bütün bunlar Avropa İttifaqının və ittifaqın əsas ölkələri olan Fransa və Almaniyanın bölgədəki maraqlarına uyğun deyil, ona görə Ermənistanı silahlandırmaqla, müdafiə etməklə bölgədəki mövcudluqlarını və iştirakçılığı İrəvan üzərindən saxlamağa çalışırlar”.

□ **Cavansir ABBASLI**
“Yeni Müsavat”

Bakıda sülhdən danışılıb, İrəvanda “bomba partlatdı” - Kloor müəmması...

Ermənistanı sülh gündəliyindən cayıdıracaq təklifdə Aİ-nin məqsədi nədir?

Dövlət başçısı öz növbəsində Azərbaycan xalqına 20 sentyabr tarixli müraciətində Qarabağın erməni əhalisinin reintegrasiyası ilə bağlı söylədiyi fikirlərə toxundu, onların bütün hüquqlarının - təhsil, mədəniyyət, din, bələdiyyə, seçki və digər hüquqlarının təmin olunacağını bildirib. Prezident İlham Əliyev hazırda Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh müqaviləsi üçün regionda daha yaxşı imkanların yarandığını qeyd edib. Bakıdan sonra Aİ rəsmisi İrəvana gedib. Amma belə görünür ki, T.Kloor Bakıdakı kimi sülhpərvər olmayıb. Minval.az-ın etibarlı qaynaqlardan əldə etdiyi məlumatlara əsasən yazıb ki, İrəvanda Təhlükəsizlik Şurasının katibi Armen Qriqoryanla görüşü zamanı T.Kloor Ermənistan üçün “Avropa Sülh Mexanizmi” (“European Peace Facility”) proqramının imkanlarından yararlanmağa söz verib. Bu proqram global təhlükəsizliyi dəstəkləməyə yönəlməklə yanaşı, özündə Avropa İttifaqının hərbi və müdafiə sahəsində fəaliyyətlərinin büdcədən kənar maliyyələşdirilməsi mexanizmini ehtiva edir. Bura öldürücü silahların çatdırılmasının maliyyələşdirilməsi də daxildir. Məhz həmin proqram çərçivəsində Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin müasir silah və sur-satla təchizatı maliyyələşdirilir. Toivo Kloor Ermənistan üçün “Avropa Sülh Mexanizmi”nə çıxış açacağını vəd edirsə, o zaman heç bir şübhə yox ki, Aİ bu mexanizminə köməyi ilə Ermənistanı yeni müharibəyə hazırlamağı planlaşdırır. Özü də elə bir vaxtda ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişi üçün həqiqətən tarixi şans yaranıb Aİ-də Ermənistanın herbiləşdirilməsi prosesi də Litva, Bolqarıstan və İsveç tərəfindən fəal dəstəklənir.

Həmçinin yaxın gələcəkdə Fransa və Almaniyadan əlavə heyətin gəlməsi ilə Ermənistanı EUMA Avropa kəşfiyyat və hərbi missiyasının şəxsi heyətinin artırılması gözlənilir.

Onu da qeyd edək ki, Ermənistanın herbiləşdirilməsi prosesi Aİ-də Litva, Bolqarıstan və İsveç tərəfindən də fəal şəkildə dəstəklənir. Bakıda sülhdən danışılıb Ermənistanı əslində müharibə planı təklif edən Aİ rəsmisinin addımları necə şərh edilməlidir? Ermənistanı sülh gündəliyindən cayıdıracaq Aİ-nin məqsədi nədir?

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə məsələlərə bu cür şərh verdi: “Avropa Sülh Mexanizmi Avropanın global təhlükəsizlik sistemində öz iştirakını və təsir gücünü artırmaq üçün 2021-ci ildə təsis olunan, 2021-2027-ci illər üçün ümumi 12 milyard avro büdcəsi olan yeni bir təşəbbüsdür. Bu təşəbbüsün hansısa bölgədə və ya münaqişə zonasında gerçəkləşməsi üçün Aİ-yə üzv dövlətlərin hər birinin razılığı, yeni ümumi konsensus, o cümlədən NATO ilə razılaşdırma olmalıdır. Məsələn, Ukrayna məsələsində bu konsensus və razılıq mövcuddur. Odur ki, Qərbin Rusiya-Ukrayna müharibəsində məhz öz təhlükə-

ləcək perspektivdə “sülh mexanizmini” burada işə salmaqda maraqlı olacağı ehtimalını yaradır. Aydın məsələdir ki, Avropa İttifaqı Azərbaycanı öz rəqibi olaraq görmür, əksinə, bir sıra sahələrdə, xüsusilə enerji sahəsində dərin bir əməkdaşlıq mövcuddur. Ermənistan isə hələ də Rusiya orbitindən tam çıxmayıb, yeni “Ukraynalashmayıb”. Odur ki, Ermənistan bu mexanizmin işə düşməsi barədə Aİ çərçivəsində vahid konsensus yoxdur. Fransa ayrılıqda siyasi və hərbi baxımdan Ermənistanı dəstəkləyə bilər, necə ki, Makron bugünlərdə “Biz Ermənistanın yanındayıq və ona dəstək olacağıq” açıqlamasını verdi, eynilə bir sıra digər Aİ ölkələri də həmçinin bu mövqedən məsələyə yanaşa bilər. Lakin ümumi olaraq Aİ-nin anti-Azərbaycan yönümlü belə bir təşəbbüsdə iştirak edəcəyini söyləmək olmaz. Məsələn, elə ən son 19-20 sentyabr 2023-cü il tarixli lokal xarakterli antiterror tədbirlərinə reaksiya olaraq Azərbaycana qarşı sanksiya tətbiqinə çağırış edən Avropa Parlamentinin qərarından sonra Aİ Azərbaycanın davranışını pisləyən bəyanat qəbul etməyə çalışıb, lakin buna Macarıstan veto qoyaraq mane olub. Aİ-nin Ermənistanın hərbi gücünün artı-

ermənilər özləri də etiraf edir ki, çoxsaylı xahişlərə baxmayaraq, hələ ki belə bir dəstəyi əldə edə bilməyiblər. Bu dəstəyin əldə olunması üçün gərək rəsmi İrəvan Rusiyaya ikinci cəbhə açsın, buna isə gəlib-gətməyəcəkləri, hələ ki bəlli deyil. Lap əgər Ermənistan Rusiyanın 102-ci bazasını ölkədən çıxarmağa, əvəzinə bölgəyə Qərb təsisatlarını gətirməyə və Qərbin dəstəyini əldə etməyə nail olarsa belə, Azərbaycan da öz strateji müttəfiqləri ilə birgə regional siyasətini icra etməyə davam edərək bütün bu çağırışlara seyrirci qalmayacağı aydındır”.

Siyasi analitik Asif Nərimanlı hesab edir ki, Avropa İttifaqının sərgilədiyi ikili mövqe Azərbaycanın antiterror tədbirlərindən sonra bölgədə dəyişən vəziyyətlə bağlıdır: “Artıq separatçılar təslim oldu və Qarabağda mərkəzi hakimiyyətin tam bərpası prosesi sürətlə gedir. Bu, həm Bakı və İrəvan arasında sülh danışıqlarındakı vəziyyəti dəyişəcək, həm də bu danışıqlarda vasitəçi kimi hansı tərəfin önə çıxacağını da. Ermənistan son üç ildə Qarabağdakı ermənilərin “hüquq və təhlükəsizliyini” sülh danışıqlarında irəli sürür, bununla prosesi tormozlayırdı, artıq bu kart eləndən çıxdı.

Sentyabrın 25-də Xocalı şəhərində Qarabağın erməni sakinləri ilə təmaslar üzrə müəyyən edilmiş məsul şəxs Ramin Məmmədovun Qarabağın erməni sakinlərinin təmsilçiləri ilə növbəti görüşündə də mühüm razılaşmalar əldə edilib. Azərbaycanın baş nazirinin müavini Şahin Mustafayevin sosial-humanitar, iqtisadi və infrastruktur məsələlərin həlli üzrə rəhbərlik etdiyi İşçi Qrupun üzvlərinin cari fəaliyyət istiqamətlərini müəyyən etmək məqsədilə Xankəndi şəhəri də daxil olmaqla, ərazidə kommunal, səhiyyə xidmətləri və digər mülki fəaliyyətlə məşğul olan müvafiq nümayəndələrlə görüşünün təşkili və birgə işçi qrupunun yaradılması barədə razılıq əldə olunub.

Qeyd edək ki, İşçi Qrupun tərkibinə İqtisadiyyat, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi, Kənd Təsərrüfatı, Daxili İşlər, Səhiyyə, Elm və Təhsil nazirlikləri, "Azərənəri" ASC, "Azərişiq" ASC, "Azəriqaz" İstehsalat Birliyi, Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi və digər aidiyyəti qurumlar daxildir. Bu İşçi Qrupu sosial-iqtisadi problemlərin həlli üçün təşkil edilib.

Şahin Mustafayevin İşçi Qrupuna təyinatı da səbəbsiz deyil. Əvvəla, o, sərhədlə bağlı danışıqlara da rəhbərlik edir. Həm də Şahin Mustafayev Ermənistanda anadan olub, müəyyən müddət İrəvan İqtisad İnstitutunda oxuyub, təbii ki, erməni dilini də yaxşı bilir. Bu, İşçi Qrupunun rəhbərinin erməni icması ilə daha faydalı işləməyə imkan verəcək.

Sabiq maliyyə naziri Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, antiterror əməliyyatlarından sonra atdığımız hər addımla, on illər ərzində işğal altında qalmış və separatçı erməni başıpozuq qruplaşmaları tərəfindən idarə olunmuş ərazilərimizdə Azərbaycanın Konstitusiyaya hüquqlarının bərpə olunmasını təmin edirik: "Qarabağ torpaqlarımızda nəhayət ki, haqq-ədalət öz yerini tapmağa başlayır. Əslində 44 gün-

lük savaştakı böyük qələbəmizdən sonra belə də olmalı idi. Azərbaycan dövləti ona aid ərazilərdə qanunçuluğu bərpa etməyə borclu idi. Lakin bu addımlar 3 ilə yaxın idi ki, mürtəce qüvvələrin müqaviməti ilə qarşılaşırdı. Sonda Azərbaycan bütün dünyaya sübut etdi ki, bu addımların alternativini yoxdur və antiterror əməliyyatlarından sonra dövlətimiz bu prosese start verdi. Baş nazirin müavini Şahin Mustafayevin İşçi Qrupuna təyinatı əlbəttə ki, səbəbsiz deyil. Bu qrupa erməni dilini və erməni xislətini yaxşı bilən birinin təyin olunması olduqca uğurlu seçimdir. İşçi Qrupun fəaliyyətə başlamasından sonra Qarabağ torpaqlarımızın ermənilər yaşayan ərazilərində və ilk növbədə Xankəndidə Azərbaycanın dövlət qurumlarının fəaliyyəti bərpa olunacaq. Bunun alternativini yoxdur".

Politoloq Qabil Hüseynli isə bildirdi ki, Xankəndidə hazırda hakimiyyət boşluğu var. Bunun nəticəsidir ki, terrorçu separatçı ermənilər orada böyük benzin çənini partlatdılar: "Orada hakimiyyət boşluğunu tez doldurmaq lazımdır ki, qanunsuzluqlar, terror hərəkətləri və müxtəlif bu kimi cinayətlər böyüyüb xaosla çevrilməsin. Hesab edirəm ki, Azərbaycan baş

Şahin Mustafayev ermənilərlə onların dilində danışmağa gedir

Qabil Hüseynli: "Erməni dilini bilməsi Şahin Mustafayevin faydalı iş əmsalını artırmış olacaq, əhaliyə təsir etmək üçün əlavə imkanlar qazandıracaq"

Qrup Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərində məsələlərin mərkəzləşdirilmiş qaydada həlli ilə bağlı Əlaqələndirmə Qərarlarının çərçivəsində fəaliyyət göstərir və ermənilərin yaşadığı ərazilərdə əhalinin sosial müdafiəsi, təhlükəsizliyi, təhsil və səhiyyə xidmətləri, zəruri infrastruktur təminatları, işıq, qaz, su, istilik təminatları, və digər zəruri tələbatları üçün plan hazırlayıb həyata keçirəcək: "Bu, Qarabağın ermənilər məskunlaşan ərazilərində bərpa və quruculuq, reintegrasiya prosesini sürətləndirəcək. Bu proseslər azad olunan ərazilərimizdə bərpa və yenidənqurma işlərini, o cümlədən məskunlaşmanı sürətləndirməklə yanaşı, Qarabağın inkişafında da əsaslı dönüş yaradacaq. Öz növbəsində, Ermənistanın da normalaşma prosesi çərçivəsində məsuliyyətli davranacağına və regionumuzda uzunmüddətli sülhü və sabitliyi təmin edəcək sülh sazişini imzalayacağına dərin inam vardır".

Etibar SEYİDAĞA, "Yeni Müsavat"

Xankəndidəki ermənilər Bakıya zəng edir

Azərbaycan Ordusunun lokal antiterror tədbirlərindən sonra Qarabağ bölgəsində rəsmi Bakının reintegrasiya təklifinə razı olmayan erməni sakinlər bölgəni könüllü şəkildə tərk edir. Qarabağda qalan ermənilərə rəsmi Bakıdan humanitar yardım göndərilib.

Qarabağı könüllü şəkildə tərk etmək istəyənlər üçün şərait yaradılıb. Ərazini tərk edənlər heç bir problemə üzləşmədiklərini deyirlər. Azərbaycan vətəndaşlığını almaq istəyən ermənilər də mövcuddur.

Bir neçə gün öncə Daxili İşlər Nazirliyin (DİN) Mətbuat Xidməti İdarəsinin rəisi Elşad Hacıyev açıqlayıb ki, Qarabağda yaşayan erməniəsilli sakinlərdən Azərbaycan vətəndaşlığı almaqla bağlı müraciət edənlər var. DİN rəsmi-

sinin sözlərinə görə, erməni-əsilli sakinlərin Azərbaycan Konstitusiyasına uyğun olaraq vətəndaşlıq məsələlərinə baxılacaq: "Onların pasportlaşması, şəxsiyyət vəsiqələri ilə təmin edilməsi işi diqqətdə saxlanılır".

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan Dilare Əliyeva adına Azərbaycanın Qadın Hüquqlarını

nəzrinin müavini Şahin Mustafayev və onun rəhbərlik etdiyi İşçi Qrup bir çox məsələlərin həllinə nail olacaq. Şahin Mustafayev uzun müddətdir ermənilərlə danışıqlar aparmaq təcrübəsinə malikdir. Ermənistan hökuməti ilə sərhədlərin delimitasiyası, demarkasiyası, kommunikasiyaların açılması məsələləri ilə bağlı aparılan danışıqlarda iştirak edir. Eyni zamanda Şahin Mustafayev erməni dilini də

Müdafiə Cəmiyyəti nəzdində fəaliyyət göstərən "Qadın: Sülh və Təhlükəsizlik Mərkəzi"nin rəhbəri Dilare Əfəndiyeva Xankəndidəki insanların panikaya düşdüyünü vurğulayıb:

"Ermənilərdə çoxluq sindromu var. Çoxluq gedirsə, digərləri də onlara qoşulur. Çoxu getmək istəməsə də, panikaya düşdükleri üçün ərazini tərk etməyə başlayırlar. Onlarla işləmək, məsələləri izah etmək lazımdır. Bizim hökumət ermənilərin hər zaman geriye qayıda biləcəyini açıqlayıb. Bu, çox böyük humanist addımdır. Xankəndi ermənilərindən çoxu ərazidə qalmaq istəyir. Bunu mən dəqiq deyə bilərəm. Çünki mənə də, başqa əməkdaşlarımıza da müraciət edirlər. Onlar bir-birindən də qorxurlar. Qınaqdan, göstəriləcək təzyiqdən narahatdırlar. Buna görə getmək istediklərini deməyə və getməyə məcburdurlar".

D.Əfəndiyeva ermənilərin tamamilə ərazini tərk edəcəyinə inanmadığını söyləyib: "Mən inanmıram ki, Xankəndidən ermənilər tamamilə çıxsın. Bəzi adamlar düşünürlər ki, Ermənistanda onları yaxşı heç nə gözləmir. Onlar qaçqın düşəcəklər, onlara ikinci sinif in-

sanlar gözü ilə baxılacaq. Bunu yaxşı bilirlər".

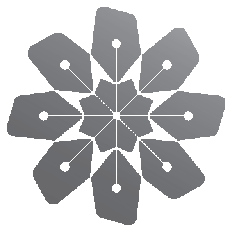
O, antiterror tədbirləri zamanı Xankəndi ermənilərindən xeyli zəng aldıqlarını bildirib: "Onlar lokal xarakterli antiterror tədbirlərindən çox qorxublar. Onları nəyin gözlədiyini bilmək istəyirdilər".

Ermənilərə yenə humanitar yük göndərildi 2023

-cü il sentyabrın 21-də Yevlax şəhərində keçirilmiş görüşdə Azərbaycanın Qarabağ bölgəsində yaşayan erməni sakinlərin nümayəndələrinin, ilk növbədə, bağçaların, təcili tibbi yardım və yanğınsöndürmə xidmətlərinin yanacaq-sürtkü materialları ilə təmin edilməsinə dair xahişinə uyğun olaraq, sentyabrın 26-da Ağdam-Əsgəran-Xankəndi yolu vasitəsilə 30 ton benzin, 34 ton dizəl yola salınıb.

Bu barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının məlumatında deyilir.

Məlumatda o da deyilir ki, erməni sakinlərin nümayəndələrinin xahişinə uyğun olaraq, görüşdə ümumilikdə 40 ton un, gigiyenik vasitələr və 500 nəfər üçün yataq dəsti olan 4 yük avtomobili, həmçinin Xankəndi şəhəri yaxınlığında yaranacaq doldurma məntəqəsində baş vermiş partlayış nəticəsində yaralanan şəxslərə yardım məqsədilə 200 nəfərin müalicəsi üçün yanığa qarşı tibbi ləvazimatlar, sarğı materialları, əlcəklər, dərman preparatları olan növbəti təcili tibbi yardım maşını sentyabrın 26-da Ağdam-Əsgəran-Xankəndi yolu vasitəsilə yola salınıb".

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə “Böyük Qayıdış”

3 il öncə Vətən müharibəməizlə Qarabağda azad etdiyimiz ərazilərə “Böyük qayıdış” planı çərçivəsində məcburi köçkünlərin geri dönüşü sürətlə gedir. İndi də bir həftə öncə həyata keçirdiyimiz lokal antiterror tədbirləri ilə erməni terrorçularından təmizlənən ərazilərə qayıdış məsələsi gündəmə gəlib.

Əslində bunun müjdəsini Ali Baş Komandan sentyabrın 20-də xalqa etdiyi qələbə müraciətində verdi. Dövlət başçısı bildirdi ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə qurulan şəraiti Xankəndidə, Ağdərədə, Xocavənddə, Əsgəranda da yaradacağıq: “Biz bütün Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru yenidən qururuq, görün, nə qədər böyük işlər görürük, cəmi iki il ərzində. O bölgədə bəlkə də 30 il ərzində heç 1 faiz də iş görülməyib - elektrik stansiyaları, körpülər, tunellər, su anbarları, yaşayış binaları, kəndlər, şəhərlər qurulur. Cəmi iki il ərzində. Heç bir yardım almadan, özümüz. İkinci Qarabağ müharibəsi başa çatanda mən demişdim,

biz Qarabağı və Şərqi Zəngəzuru cənnətə çevirəcəyik və çeviririk, hər gələn insan onu görür”.

Bu arada qeyd edək ki, sentyabrın 26-da Ağdərədən Azərbaycan hərbiçilərinin paylaşıqları video həm də bu əraziyə tezliklə oranın həqiqi sahiblərinin-azərbaycanlıların qayıdacağına müjdəsi oldu. Videoda qəhrəman hərbiçilərimiz qondarma rejimin əski parçasını bina üzərindən yerə atıb, yerində şanlı Azərbaycan bayrağını ucaltmışdı görünürdü. Eyni zamanda həmin gün Azərbaycanın Xocavənd şəhərində erməni terrorçu Monte Melkonyanın abidəsi sökülüb.

Böyük Qayıdış

YENİ ÜSAVAT
N 172 (8308) 27 sentyabr 2023

Azərbaycan tərəfi onlardan kimlərsə vətəndaşlıq verəcəksə, onlar da gələcəklər. Biz zir-zibili yığıb gətirib orada vətəndaşlıq verməyəcəyik. Bəlkə də ağılları Vətən müharibəsindən sonra Qarabağa gələn rus sülhməramlılarının gəlişlərindən keçən qısa zamanda zir-zibilləri gətirib ora doldurmalarına gətirməsin. İndi hansı ermənini tərpədirsən, cibindən rus pasportu çıxır. Burada rusların məqsədi o olub ki, 2025-ci ildə sülhməramlı kimi vaxtları bitdikdə və Azərbaycan tərəfi

Qayıdışın yeni ünvanları: Ağdərə, Xocalı, Əsgəran...

Deputat: “Bizi bəyənməyib, bizimlə yaşamaq istəməirlərsə, yaxşı yol...”

Xocalıdan olan deputat Elman Məmmədov öncəliklə ermənilərin həmin əraziləri tərk etmələrindən danışdı: “Azərbaycan Prezidenti, cənab İlham Əliyevin dəfələri bəyan etməsinə, mətbuat orqanlarının yazmasına baxmayaraq, ermənilər və ermənipərəst dövlətlər, müəyyən beynəlxalq qurumlar hay-küy qaldırırlar ki, guya Azərbaycan Qarabağda yaşayan ermənilərə qarşı etnik təmizləmə həyata keçirir, onları zorla Qarabağdan qovub çıxarırlar. Amma qətiyyən belə bir proses getmir.

Cənab prezidentimiz xalqa müraciətində də, ondan sonra da dedi. Azərbaycan dövləti, ordusu dinc, mülki əhalinin təhlükəsizliyini təmin edir, heç bir mülki obyektə zərər vurulmur. Bu günə qədər belə oldu, bu gün də belədir, gələcəkdə də belə olacaq. Sadəcə, ermənilərə və ermənidən bətor olanlara bir şeyi başa salmaq lazımdır ki, millətindən asılı olmayaraq, erməni olmur kim olursa-olunsun, yaşayış yerini seçməkdə müstəqildir. İndi bunlar vətənsiz bir toplumdur. Hara da günləri xoş keçibse, gedib

orada yaşayıblar. Tarix boyu bu belə olub. İndi bizi bəyən-məyib, bizimlə yaşamaq istə-məirlərsə, yaxşı yol, yol açıqdır, sənə kimsə nəse demir. Yəni bunları biz çıxarımq, bunlar özləri çıxıb gedirlər. Azərbaycan vətəndaşı dünyanın hansı nöqtəsində yaşasa da, nə vaxt istəsə öz vətəninə gələ bilər. Amma onlar 30 ildən çoxdur ki, Azərbaycan vətəndaşlığından imtina ediblər. Hara getmək istəyirlərsə, yolları açıqdır. O yerlərin həqiqi sahiblərinin azərbaycanlılar olduğunu çox yaxşı bilirlər. Sadəcə,

çıxmaları üçün tələb qoyduqda desinlər ki, bəs burada bizim bu qədər vətəndaşımız yaşayır, onların təhlükəsizliyini təmin etməliyik. Amma boş xəyallara qapılıblar”.

Deputat fikirlərini bu cür davam etdirdi: “Ermənilər oranı könüllü şəkildə tərk edirlər. Azərbaycan təhlükəsizlik tədbirləri həyata keçirir, silahsızlaşdırma prosesi aparılır. Azad etdiyimiz ərazilərdə təmir-bərpa, quruculuq işləri sürətlə gedir. Qayıdış prosesi də əsas diqqət mərkəzində olan məsələlərdən biridir. Nəcə ki, digər ərazilərimizə qayıdış prosesi sürətlə aparılır, bu cür də vətəndaşlarımız tezliklə Xankəndi, Ağdərə, Xocalı, Əsgəran kimi ərazilərə qayıdacaqlar”.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin Zəngəzur sorğusu

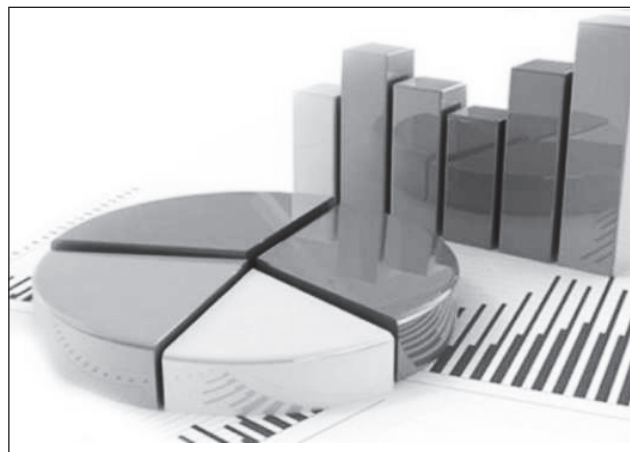
“Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə açılacağına inanırsınız mı” sualına respondentlərin 65,4%-i müsbət cavab verib

Sentyabrın 25-i Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin Naxçıvan görüşü strateji əhəmiyyətli mövzular arasında, Zəngəzur dəhlizinin açılması məsələsini də ictimai gündəmə gətirib. Müxtəlif media resursları keçirilən görüşdə Zəngəzur dəhlizinin reallaşması perspektivlərinin müzakirə ediləcəyi məlumatını bölüşüb. Görüşdən sonra Prezident İlham Əliyev mətbuata birgə bəyanatla çıxış edərkən bildirdi: “Azərbaycanı Naxçıvan və Türkiyə ilə birləşdirən dəmiryolunun inşası da uğurla gedir. Azərbaycan ərazisində işlər böyük ehtimalla gələn ilin sonunda başa çatmalıdır”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzindən verilən məlumata görə, həmçinin Prezident Naxçıvanın tarixi ədalətsizlik nəticəsində blokaya düşməsinin səbəblərini vurğulayıb: “Əf-suslar olsun ki, 1920-ci ildə sovet hakimiyyəti tərəfindən Qərbi Zəngəzur Azərbaycanından ayrılmışdır və beləliklə, Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan arasında coğrafi bağlantı kəsilmişdir. Ermənistan Azərbaycanı qarşı işğalçılıq siyasətini aparmağa baş-

layanda Naxçıvana qarşı da onların ərazi iddiaları var idi. Burada da şiddətli döyüşlər gedirdi və məhz o vaxt Azərbaycanın böyük oğlu Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə, - o zaman o, Naxçıvanın başçısı idi, - Naxçıvan düşməni yerinə oturtdu və öz ərazisini qoruya bildi”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi mövzunun aktuallığını nəzərə alaraq, ötən dövr ərzində və bu ilin sentyabr ayında ölkə ictimaiyyətinin Zəngəzur

dəhlizinin reallaşması perspektivləri barədə rəyini öyrənmək məqsədilə sorğular keçirib.

Cari sorğunun nəticələri-nə əsasən, “Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə açılacağına inanırsınız mı?” sualına respondentlərin 65,4%-i tam inanıram cavabını verib.

Rəyi soruşulanların 25,6%-i Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə açılacağına əsasən inandığını bildirib. Respondentlərin 3,9%-i Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə açılacağına əsasən inanmadığını, 4,1%-i heç inanmadığını ifadə edib. Onların cəmi 1,0%-i bu suala cavab ver-

məkdən çəkilib.

Əldə olunan statistik məlumatlara nəzər saldıqda görünür ki, Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə reallaşacağına kişilərin 76,7%-i, qadınların 54,3%-i tam inandığını bildirib. Bununla yanaşı, ali təhsillilərin 58,7%-i, orta təhsillilərin 67,7%-i Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə açılacağına tam inamını ifadə edib.

Müqayisə üçün xatırladaq ki, ötən ilin dekabr ayında keçirilən sorğuda respondentlərin 62,8%-i Zəngəzur dəhlizinin reallaşacağına tam inandığını, 26,2%-i əsasən inandığını vurğulayıb. Sorğuda iştirak edənlərin 4,1%-i Zəngəzur dəhlizinin yaxın gələcəkdə açılacağına əsasən inanmadığını, 4,1%-i heç inanmadığını ifadə edib. Respondentlərin 2,8%-i bu suala cavab verməkdə çətinlik çəkib.

Bu xüsudsa qeyd edək ki,

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzi 2022-ci ilin 15 oktyabr-19 oktyabr tarixləri ərzində Naxçıvan Muxtar Respublikasında məskunlaşanlar arasında sorğular keçirib və əldə olunan məlumatlar əsasında “Zəngəzur dəhlizi: regional əməkdaşlıq perspektivləri və sosial-siyasi aspektləri” mövzusunda sosioloji kəmiyyət və keyfiyyət tədqiqatı hazırlanıb. Tədqiqat işi geniş ictimaiyyətə təqdim olunacaq.

Cari sorğunun sahə işi (məlumatların toplanılması) 2023-cü ilin 08-11 sentyabr tarixləri arasında icra olunub. Sorğular telefonla müsahibə formasında keçirilib və 18 yaşından yuxarı 390 respondent iştirak edib.

Sorğu 12 iqtisadi rayonu əhatə edib. Respondentlərin gender bərabərliyi qorunmaqla seçmə çərçivəsi əhali sayına proporsional müəyyən olunub. Sorğuda əhatə edilmiş respondent sayına əsasən, nəticələrin xəta əmsali 95% əminlik intervalında 5% təşkil edir.

Xarici kredit təşkilatlarına və dost və neytral ölkələrin brokerlərinə Rusiya valyuta bazarında, eləcə də törəmə alətlər bazarında ticarət etməyə icazə veriləcək. Belə dövlətlərin siyahısını təsdiq edən sərəncamı Rusiya hökumətinin başçısı Mixail Mişustin imzalayıb. Siyahıya 30-dan çox ölkə daxildir.

Bunlar Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Qırğızistan, Tacikistan, Türkmənistan, Özbəkistan, Əlcəzair, Banqladeş, Bəhreyn, Braziliya, Venesuela, Vyetnam, Misir, Hindistan, İndoneziya, İran, Qazaxıstan, Qətər, Çin, Kuba, Malayziya, Mərakeş, Monqolustan, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Oman, Pakistan, Səudiyyə Ərəbistanı, Serbiya, Tailand, Türkiyə və Cənubi Afrikadır.

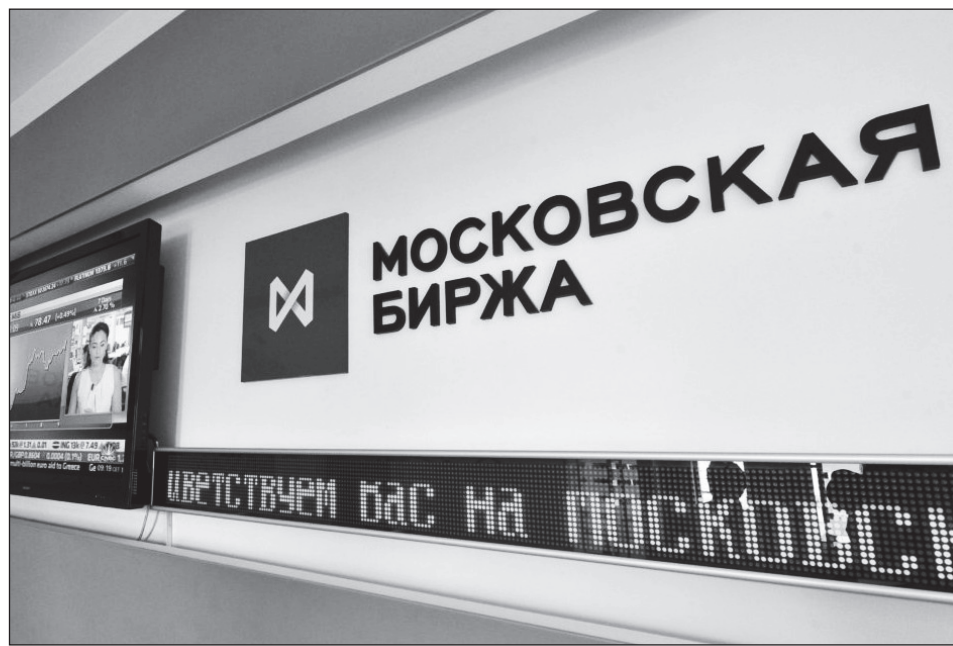
Qərar 2023-cü ilin iyulunda qəbul edilmiş "Müəşəkkil ticarət haqqında" Fəderal Qanunun yeni normalarını həyata keçirmək məqsədilə qəbul edilib. Rusiya hökumətinin yaydığı açıqlamaya görə, bu normalar dost və neytral ölkələrin milli valyutalarının birbaşa konvertasiyası mexanizminin səmərəliliyinin artırılmasına və Rusiya iqtisadiyyatının milli valyutada hesablaşmalara olan tələbatının ödənilməsi üçün rubla birbaşa kotirovkaların formalaşdırılmasına yönəlib.

Qeyd edək ki, son aylarda Rusiya rublu sürətlə dəyərsizləşir. Bu proses həm dünyanın aparıcı döner valyutası dollara münasibətdə, həm avroya, həm yuana və digər valyutalara münasibətdə qeydə alınır. Rusiya Mərkəzi Bankı rublun dəyərsizləşməsinin qarşısını almaq üçün uçot dərəcəsinə kəskin artırırsa da, bu, rublun dəyərsizləşməsinin qarşısını ala bilməyib. Hazırda Rusiyada dollar və avronun kəskin çatışmazlığı davam edir. Mərkəzi Bankın valyuta hərəclarına müdaxilələrinin həcmi artsa da, ölkəyə daxil olan xarici valyutanın həcmindəki kəskin azalma, idxalın artması fonunda rublun məzənnəsindəki eniş davam edir.

Rusiya Mərkəzi Bankının məlumatına görə, avqust ayında rublun ABŞ dollarına nisbətə ay ərzində 4,8 faiz zəifləməsi fonunda ölkə vətəndaşları 42,1 milyard rubl dəyərinə xarici valyuta satıblar. Eyni zamanda ən böyük banklarda 64,1 milyard rubl dəyərinə "toksik" valyutanın satışı reallaşmış. Avqust

Mişustinin Azərbaycan qərarı - valyuta bazarında ticarət izni

Bank mütəxəssisi: "Bu addımın Azərbaycan üçün ciddi təsirini görmürəm"

ayında rusiyalılar 16,7 milyard rubl dəyərinə digər "dost" ölkələrin valyutalarını, əsasən isə yuan alıblar. Bu satışlara rəğmən ölkədə dollara olan tələbatın qarşılanması getdikcə çətinləşir.

Yeni normalar məhz əsas döner valyutalar olan dollar və avroya olan ehtiyacın qarşılanmasını təmin etməyə hesablanıb. Bu normaların qəbuluna qədər valyuta ticarətində yalnız Rusiya rezidentləri iştirak edə bilirdi. Lakin onların əksəriyyətinin milli valyutalarda tələb olunan həcmdə likvidlik təmin etmək imkanı yox idi.

Rusiya ekspertləri hesab edirlər ki, xaricilərin ticarətə buraxılması Rusiya bazarında likvidliyi artıracaq. Məlumdur ki, Rusiya fond bazarı Qərbin sanksiyaları səbəbindən likvidliyin ciddi azalması ilə üzləşib. Bu azalma bazarın kapitallaşmasına və volatilliyinə mənfi təsir göstərir. Buna görə də hesab olunur ki, bazara yeni iştirakçıların qəbulu, onların sistemli şəkildə ticarətə qoşulması milli fond bazarı üçün mənfi nəticələri əhəmiyyətli dərəcədə azalda, o cümlədən milli valyutanın məzənnəsinin möhkəmlənməsinə dolayısi ilə töhfə verə bilər.

Qeyd edək ki, son bir il ərzində Moskva birjasında ticarət edilən valyutaların siyahısı xeyli genişləni-

Bununla belə, onların bir çoxu ilə ticarət həcmi küçükdür. Çünki Rusiyanın həmin valyutaların sahibi olan ölkələrlə ticarətinin həcmi aşağıdır.

İştirakçıların kredit təşkilatları və xarici ölkələrin brokerləri şəklində genişlənməsi likvidliyin və bu cür valyutalarda əməliyyatların sayının artmasına kömək edə bilər.

"Freedom Finance Global"-in aparıcı analitiki Natalya Milçakovanın fikrincə, xarici banklara və dost ölkələrdən olan brokerlərə Moskva birjasında valyuta ticarətində iştiraka icazə verilməsi valyuta məzənnələrinə də baş verən dalğalanmalara da kömək edəcək. Ekspert diqqəti ona yönəldib ki, Rusiyada "dost" ölkələrin valyutaları arasında yuana ən çox tələbat var, çünki o, dünyanın ehtiyat valyutalarından biridir. Qalan valyutalar "yumşaqdır" və daha az tələbat var: "Dost ölkələrin qalan valyutalarına Rusiyada böyük tələbat yoxdur, ona görə də Moskva birjasında onlara marketməyker lazımdır, onların səlahiyyətində banklar və müvafiq ölkələrin brokerlərinə ticarət icazə veriləcək. Dost ölkələrin valyutaları nə qədər likvid olarsa, onlarla ixrac və idxal üçün ödənişlər etmək

bir o qədər rahat olar".

Analitikin fikrincə, Moskva birjasında dost ölkələrin valyutaları ilə ticarət dövryyəsi orta hesabla ən azı 25-50 faiz arta, eyni zamanda bazar iştirakçılarının sayı bir qədər çoxala bilər. Lakin bu artım 5-10 faizdən yuxarı ola bilməz: "Ancaq spekulyativ aktivlik çox yüksək olacaq. Rublun məzənnəsinə təsir kifayət qədər böyük olacaq, lakin valyuta bazarında marketmeykerlərin olması həm rublun, həm də dost ölkələrin valyutalarının kotirovkalarının kəskin dəyişməsinə imkan verəcək".

Eyni zamanda "Freedom Financial Group"-un müştəri xidmətlərinin inkişafı departamentinin rəhbəri Dmitri Lesnov hesab edir ki, xarici investorların ölkəyə girişi Rusiya bazarına güclü təsir göstərməyəcək: "Bir neçə səbəb ola bilər: siyahıda yer alan bir çox ölkələrin ölkə daxilində inkişaf etmiş maliyyə bazarı yoxdur (əgər ölkə daxilində inkişaf etdirilməyibse, bu ölkədən xarici bazarlara investor axınına çətin ki, gözləmək olar). Əgər bəzi ölkələrin daxili bazarı inkişaf edibse, o zaman çətin ki, onlar Rusiya bazarında onlara daha az tanış olan ticarətdə fəal iştirak etmək istəsinlər".

Bununla belə, onun fik-

rincə, belə imkanlar Rusiyanın hazırda dost valyutalarla aktiv xarici ticarət aparmağa başladığı şirkətlər üçün maraqlı ola bilər (ilk növbədə Türkiyə və Çindən olan şirkətlər). Onlar valyuta mübadiləsi aparmaq üçün Rusiya birjasının infrastrukturundan istifadə edə bilərlər: "Bir çox işgüzar tərəfdaşlar valyuta əməliyyatları həyata keçirərkən öz bankları və brokerləri ilə işləməyə öyrəşiblər, ona görə də belə təşkilatların Moskva Birjasının valyuta bölməsində ticarətə birbaşa iştirak etmək imkanı Rusiya şirkətləri ilə ticarət əlaqələrinin qurulmasını xeyli asanlaşdırır".

Ekspertə görə, xarici investorlara 6-12 ay ərzində Rusiya bazarında səhm və istiqraz alqı-satqısına icazə veriləcək.

İyul ayında qüvvəyə minən qanunvericilik dəyişiklikləri xarici şirkətlərə Rusiya bazarında ticarət etməyə imkan verir, lakin belə iştirakçılar üçün bir sıra məhdudiyyətlərin tətbiqi imkanını nəzərdə tutur. Xüsusilə Rusiya Bankı onlara əlavə tələblər qoya, habelə xarici iştirakçıların edəcəyi əməliyyatların həcmi məhdudlaşdırıla bilər.

Rəsmi məlumata əsasən, 2022-ci ildə Rusiyanın Avrasiya İqtisadi İttifaqı üzvləri ilə qarşılıqlı ticarətinin 74 faizi milli valyutalarla həyata keçirilib. Bunun 90 faizdən çoxunu rubla əməliyyatlar təşkil edib. 2023-cü ildə ittifaq daxilində ticarətin 83 faizinin milli valyutalarla reallaşdırılması gözlənilir.

Bir sıra qonşu ölkələr Rusiya ilə qarşılıqlı ticarətini qismən milli valyutalarla həyata keçirirlər. Onlardan biri də Azərbaycandır. 2022-ci ildə Azərbaycan-Rusiya qarşılıqlı ticarətinin 30 faizi milli valyutalarla həyata keçirilib. Bu ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycanla Rusiya arasında ticarət dövriy-

yəsi dollar ekvivalentində 2,4 milyard təşkil edib. Bu, 2022-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 30,6 faiz artım deməkdir. Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına əsasən, 8 ayda Azərbaycanın Rusiyaya ixracı 711,5 milyon ABŞ dolları, Rusiyadan idxalı isə 1,7 milyard dollar təşkil edib. Rusiya Azərbaycanın ticarət tərəfdaşları arasında İtaliya və Türkiyədən sonra üçüncü yeri, idxalında isə birinci yeri tutub. Rusiya ilə ticarət əməliyyatları Azərbaycanın xarici ticarət dövryyəsinin 8 faizdən çoxunu təşkil edib.

Hazırda Rusiya ilə qarşılıqlı ticarətdə milli valyutaların payı açıqlanmasa da, Azərbaycan şirkətlərinin bu prosesi dollarla aparmağa çalışdıqları barədə məlumatlar yayılır.

Rusiyada yaradılan yeni imkan Azərbaycan üçün nələr vəd edir? Azərbaycan şirkətləri Rusiyanın valyuta bazarında iştirakçı olaraq hansısa gəlir əldə edə bilirlərmi? Bank sahəsi üzrə mütəxəssis Cəfər İbrahimi linin sözlərinə görə, yeni qaydalar Azərbaycan üçün hansısa ciddi dəyişiklik vəd etmir: "Onsuz da Azərbaycan banklarının Rusiya banklarında müxbir hesabları var və onlar valyuta konvertasiyasını həmin banklara sifariş etməklə rahatlıqla həyata keçirə bilirlər. Yeni kontragentlərlə rahat işləyə bilirlər. Bundan sonra kiminsə gedib Rusiya valyuta birjasında qeydiyyatdan keçib əməliyyatlar həyata keçirməsini çox da real hesab etmirəm".

Mütəxəssis bildirir ki, Türkiyədə Moskva birjasında lirə-rubl, lirə-dollar kotirovkaları ilə ticarətin olunacağına dair məlumatlar yayılır: "Bunu valyutalar qarşısında açılan yeni yol kimi təqdim edirlər. Amma bunun belə olduğunu düşünmürəm. Üstəlik, hələ qəbul edilən qərarın işləmə mexanizmi də tam açıqlanmayıb, ortada net bir proses yoxdur".

□ **Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"**

Azərbaycanda bəzi ali məktəblərdə ixtisasların tədris müddəti azaldıla bilər. Bunu elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev bir neçə gün öncə keçirdiyi brifinqdə deyib.

“Ali məktəblərdə bəzi ixtisasların tədris müddətinin 4 ildən 3 ilə salınması ilə bağlı məsələ pilot layihə çərçivəsində növbəti illərdə həyata keçiriləcək”, - deyə nazir bildirib. Onun sözlərinə görə, bu, təhsilalanların sayının artırılmasına da səbəb olacaq: “Hesab edirəm ki, bu, faydalı olacaq. Bu dəyişikliyin informasiya texnologiyaları və turizm sahəsində edilməsi nəzərdə tutulur”.

Bəs görsən, ali təhsil müəssisələri bu yeniliyi necə qarşılayır? Tədris müddətinin aşağı salınması təhsildə keyfiyyətə təsir etməyəcək ki?

Universitetlərdə üçillik təhsil təklifi - hansı ixtisaslarda ixtisar?

“Jurnalistika ixtisası üzrə təhsil müddəti maksimum bir il olmalı...”

xalq təcrübədə rast gəlinən haldır. Dünyanın bir çox nüfuzlu universitetlərində uyğun ixtisaslar üzrə təhsil dövrü 3 il müddətinə nəzərdə tutulub: “Sözügədən ixtisaslar üzrə qəbul olunan təhsil proqramları ixtisasın peşə kompetensiyalarını əhatə etdiyi, həmçinin tədrisin qrafiki düzgün planlaşdırıldığı təqdirdə mümkün sayıla bilər.

sil tədqiqatçısı Elmin Nuri mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikirlərini açıqladı. O dedi ki, bəzi ali məktəblərimizdə bir çox ixtisasların tədris müddətinin azaldılmasını təqdirəlayiq hal hesab edir: “Düşünürəm ki, biz bu mərhələdə hələ gecikmişik də. Və hələ də gecikməkdə davam edirik. Çünki bu barədə hələlik ancaq fikirlər

istəyidir. Tələbə sırf əmək bazarının tələbi istiqamətində formalaşdırılacaqs, o zaman onun ehtiyacı olandan əlavə vaxt itirməyə heç ixtiyarı yoxdur. O itirdiyi zaman kəsimini də əmək bazarında, iş mühitində təcrübə qazanmağa sərf edə bilər. Təəssüf ki, bizdə bu məsələyə hələ də dırnaqarası baxılır. İnanın, bu gün əksər universitetlərimizdə tələbələr

Vakant yerlərə yeni müəllimlər təyin edildi

Təkrar sertifikatlaşdırma əsasən yaranan vakant yerlərə yeni müəllimlər təyin olunub. Bu barədə Elm və Təhsil Nazirliyi məlumat yayıb. Təkrar sertifikatlaşdırma nəticələrinə əsasən ibtidai sinif müəllimliyi üzrə yeni yaranan 249 vakant yer müəllimlərin işə qəbulu üzrə müsabiqəyə təqdim edilib və vakansiya seçimi mərhələsində həmin yerlər uyğun olan namizədlər tərəfindən tutulub.

Əmək müqaviləsinə xitam verilən müəllimlərin əvvəl işlədikləri bir çox müəssisələrdə mövcud müəllim sıxlığı nəzərə alınb və onların dərslər yükü məktəbdəki digər ibtidai sinif müəllimlərinə verilib. Təhlil nəticəsində bu müəssisələrdə ibtidai sinif müəllimlərinin orta dərslər yükünün 19 saatdan 22,5 saata yüksəldiyi müəyyən edilib ki, bu da şübhəsiz ki, həm pedaqoji kadr sıxlığı ilə bağlı gərginliyin aradan qaldırılmasına, həm də dərslər yükünün artması ilə əlaqədar müəllimlərin rifahının yaxşılaşdırılmasına xidmət edib.

443 ümumi təhsil müəssisəsi üzrə təkrar sertifikatlaşdırmadan keçməyən 743 müəllimdən yalnız 264 nəfərinin tam sinif apardığını, qalanlarına isə yığma dərslərin verildiyini nəzərə alsaq, sertifikatlaşdırma mövcud vəziyyətin sağlamlaşdırılmasında pozitiv addım kimi dəyərləndirilməlidir.

Qeyd edək ki, ötən il ilk dəfə təşkil olunan sertifikatlaşdırma prosesində 11 211 ibtidai sinif müəllimi iştirak edib. Prosesi uğurla tamamlayaraq 51-60 bal toplamış 3 mindən çox müəllimin vəzifə maaşına 35, 30-50 bal toplamış 5 mindən çox müəllimin vəzifə maaşına isə 10 faiz əlavə edilib. Bu isə müəllimlərin maddi vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasından əlavə həm də onlar arasında sağlam rəqabət mühitinin formalaşmasında son dərəcə böyük rol oynayır.

Sertifikatlaşdırma təhsilverənlərin peşəkarlıq səviyyəsinin və peşə yararlılığının yoxlanılması məqsədi daşımaqla yanaşı təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində çox əhəmiyyətli nailiyyətlərin əldə olunmasına zəmin yaradır.

rimcə, jurnalistika ixtisası üzrə saymamalıyıq. Sadəcə, o kate-

drisi əmək bazarının meyarları əsasında aparsaq, onun təhsil müddəti maksimum bir il olar. Ona görə də ali təhsil mühitində tədris müddəti ilə bağlı islahatlar aparmaq istəyirikse, o zaman bir neçə detal xüsusi diqqət etməliyik:

Birincisi, ön planda hər zaman nəzəri biliklər deyil, praktiki bacarıqlar yer almalıdır. Amma bir şərtlə, “nəzəri informasiya yararsızdır” deyib, onu ümumiyyətlə yox

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycan Turizm və Menecment Universitetin Turizm biznesi kafedrasının dosenti Bahadır Bilalov “Sputnik Azərbaycan”a bildirib ki, Avropanın bəzi universitetlərində turizm təhsili üç ildir: “Elə bizim əməkdaşlıq etdiyimiz Avstriyanın İMC Krems Universitetində də təhsil üç ildir. Amma bir məsələ var ki, Avropada orta məktəb 12 illikdir. Bu səbəbdən bizim bakalavr təhsil proqramlarında olan fənlər (məsələn, ölkə tarixi və digərləri) orta məktəbin 12-ci sinfində tədris olunduğundan, bakalavr proqramına salınmır. Bunun hesabına 3 illik proqram tətbiq edilir”.

Azərbaycan Texniki Universitetinin (AzTU) İqtisadiyyat və idarəetmə fakültəsinin dekanı Fərqanə Musayeva agentliyə deyib ki, bakalavriat səviyyəsi üzrə turizm və bəzi texnoloji ixtisasların təhsil müddətinin azaldılması beynəlxalq təcrübədə rast gəlinən haldır. Dünyanın bir çox nüfuzlu universitetlərində uyğun ixtisaslar üzrə təhsil dövrü 3 il müddətinə nəzərdə tutulub: “Sözügədən ixtisaslar üzrə qəbul olunan təhsil proqramları ixtisasın peşə kompetensiyalarını əhatə etdiyi, həmçinin tədrisin qrafiki düzgün planlaşdırıldığı təqdirdə mümkün sayıla bilər.

Vacib olan təhsil proqramlarının yekununda məzunlarda əmək bazarına uyğun müvafiq peşə bacarıqlarını və analitik düşüncə tərzini formalaşdırmaqdır”.

Müstəqil ekspertlər isə o fikirdədirlər ki, Azərbaycanda bəzi ixtisaslar üzrə təhsil müddətinin 4 il olması prosesin süni şəkildə uzadılmasıdır. Turizm, jurnalistika, kitabxanaçılıq, informasiya texnologiyaları və s. ixtisaslar üzrə təhsil müddətinin uzadılması keyfiyyət amilini artırır. Əksinə, bəzi hallarda bu ixtisasa yiyələnəcək tələbələrə lazımsız fənlərlə yüklənməsinə, beləliklə də əmək bazarına bir il gec daxil olmasına səbəb olur. Odur ki, ekspertlər Azərbaycanda bəzi ixtisaslar üzrə tədris müddətinin aşağı salınmasını zəruri hesab edirlər. Başqa hansı ixtisaslarda təhsil müddətini azaltmağa ehtiyac var?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin sektor müdiri, təhsil

səsəndirilib. Nə zaman gerçəkləşəcək, bunu demək çətindir. Şəxsən mən bunun tezliklə həyata keçəcəyini ehtimal etmirəm. Artıq dünyada ali təhsilə baxış tamamilə dəyişib. Yeni təhsil çağırışları tədris prosesinə olan münasibəti də dəyişib. Bizdə isə 40-50 il bundan əvvəl olan tədris müddəti, proqramı hələ də qalmaqdadır. Artıq dünyada Xan Akademi kimi virtual ali təhsil platformaları var. Burada təhsil müddəti ixtisaslarda asılı olmayaraq iki illik limiti keçmir. Hətta elə ixtisaslar var ki, onların tədris müddəti cəmi üç aydır”.

Tədqiqatçı əlavə etdi ki, bu gün ABŞ-ın Florida Universiteti, Massaçusets, Kolumbiya, Arizona kimi universitetləri, İngiltərənin London Kral Kolleci kimi müəssisələr bir çox proqramları mobiləşdirilmiş şəkildə, onlayn əsaslarla tədris edirlər: “Çünki burada əsas tələb əmək bazarının nə

sırf əmək bazarının tələblərinə uyğun formalaşdırılması aparılsa, orada təhsil müddəti heç iki il belə ötməz. Biz isə ilk iki kursda tələbəni qeyri-əsas fənlərlə yükləməklə, onu ixtisas üçün vacib olan deyil, ümumi humanitar-ictimai sahənin dataları ilə yükləməklə tədrisdən də soyuduruq, əlavə zamanını da alırıq. Daha dərinə getsək, elə bizdə də universitetlərdə əksər ixtisaslar üzrə tədris müddəti elə iki ildir. Amma necə? Yalnız ixtisas əsaslı praktiki dərsləri nəzərə alsaq, bu dərslər əsasən III-IV kursda keçirilir, ilk iki kurs isə bizdə hələ də tələbəni izafi biliklərlə yükləmək və universitetə isinişdirmək dövrü sayılır. Amma bütün bunlar artıq geridə qalmalıdır. Dedi-yim kimi, bu məsələdə çox gecikirik. Hər bir ixtisas yalnız əmək bazarının tələbi istiqamətində tədris olunmalıdır. Elə ixtisas var ki, onda bu tələbin həyata keçmə müddəti iki, eləsi var ki, üç il ola bilər. Fik-

MUSAVAT

Son səhifə

N 172 (8308) 27 sentyabr 2023

S
e
n
t
y
a
b
r

Alimlər kəmağıllılığa səbəb ola biləcək peşələri müəyyən ediblər

Norveç Xalq Sağlamlığı İnstitutunun alimləri kəmağıllılığın inkişafına səbəb ola biləcək beş peşə müəyyən ediblər. Onların fikrincə, ağır fiziki əməklə məşğul olan insanlar digərləri ilə müqayisədə kəmağıllılıqdan daha çox əziyyət çəkirlər. Qeyd edək ki, mütəxəssislər 2017-19-cu illərdə Norveç sakinləri arasında keçirilən sorğunun nəticələrinə əsasən bu qənaətə gəliblər.

7000 subyektdən 902-yə demənsiyə (ağılsızlıq), 2400-ə isə yüngül koqnitiv pozğunluq (yaddaşın zəifləməsi, əqli iş qabiliyyətinin pozğunluğu) diaqnozu qoyulub. Lakin ağır fiziki əməklə məşğul olanlar arasında zehni qabiliyyətlərlə bağlı problemlər 15,5% daha çox olub.

Bu sorğular əsasında norveçli alimlər kassir satıcıları, satış məsləhətçiləri, tibb işçiləri, fermerlər və mal-qara istehsalçıları da daxil olmaqla ən təhlükəli peşələrin siyahısını tərtib ediblər. Alimlər izah etdilər ki, belə işçilər çox vaxt bütün enerjilərini peşə vəzifələrini yerinə yetirməyə sərf edirlər. Nəticədə, onların istirahət və özünü inkişaf etdirməyə kifayət qədər vaxtları qalmır.

Eyni zamanda tədqiqatçılar asudə vaxtda fiziki fəaliyyətin əqli qabiliyyətləri yaxşılaşdırdığını vurğulayıblar.

Meksikada yağışlar yeddi nəfərin həyatına son qoyub

Meksikanın qərbindəki Xalisko ştatında baş verən sürüşmə nəticəsində yeddi nəfər ölüb, doqquz nəfər itkin düşüb. Bu barədə yerli mətbuat xəbər verib. Qeyd olunub ki, sürüşməyə səbəb bölgəyə dünəndən etibarən yağmağa başlayan güclü yağış olub. Hazırda təbii fəlakətin aradan qaldırılması və itkin düşənlərin axtarışları davam etdirilir.

İlon Maskın robotunun bacarıqları görənləri heyrləndirir

Müasir texnologiya heyrləndirməkdə davam edir. Amerikalı milyarder İlon Maska məxsus "Tesla"-nın insanabənzər robotu "Optimus" yeni bacarıqlarını nümayiş edib.

Belə ki, humanoid kameradan alınan məlumatlar əsasında obyektleri müstəqil şəkildə təsnif edə, həmçinin yoqa hərəkətlərini yerinə yetirə bilər. Bununla əlaqədar yayılan videoda görünür ki, robot rəngarəng kubları müvafiq qabzlarda uğurla çeşidləyir.

Mütəxəssislərin sözlərinə görə, bunun üçün "Optimus" "Tesla FSD 12" avtonom idarəetmə sistemində bənzər texnologiyadan istifadə edib. Bu, robota öz mühitini təhlil etməyə və alınan məlumat əsasında qərarlar qəbul etməyə imkan verir. Xatırladaq ki, robot ilk dəfə 2021-ci ilin avqustunda "Tesla" tərəfindən təqdim edilib. Cihazın yaradılmasının əsas məqsədi ağır eşyaların daşınması və ya ərzaq alış-verişi kimi adi, yaxud da potensial təhlükəli işləri yerinə yetirməkdir.

1,8 metr boyunda, 57 kq çəkiddə olan robotun sürəti 8 km/saata çatır.

Nadir dinozavr skeleti Parisdə hərraca çıxarılacaq

Barri adlandırılan çox yaxşı qorunub saxlanılan, Yura dövrünə aid və təxminən 150 milyon il yaşı olan skeleti Parisdə hərraca çıxarılacaq. Skelet 1990-cı illərdə ABŞ-ın Vayominq ştatında aşkar edilib və 2000-ci ildə paleontoloq Barri Ceyms tərəfindən bərpa edilib. Keçən il Barrini satın alan İtaliyanın "Zoic" laboratoriyası daha sonra onun üzərində restavratsiya işləri aparıb. "Bu olduqca yaxşı qorunub saxlanan və kifayət qədər nadir olan bir nümunədir", - deyir bu ilin oktyabrında hərracın keçiriləcəyi Parisin "Hotel Drouot" auksion evindən Aleksandr Cikello bildirib.

Onun sözlərinə görə, dinozavrın kəllə sümüyünün komplektliyi 90%, skeletin qalan hissəsinin komplektliyi isə 80% təşkil edir. Cikello həmçinin bildirib ki, incəsənət bazasında dinozavrlara nadir hallarda rast gəlinir və dünya üzrə il ərzində maksimum bir cüt dinozavr sümüyü satılır. Skelet satılmazdan əvvəl oktyabrın ortalarında ictimaiyyətə nümayiş etdiriləcək. Onun qiyməti 1,28 milyon ABŞ dolları (təxminən 2,17 milyon manat) civarında ola bilər.

Bunları bilirsinizmi?

* Nigeriyada bütün dünyada doğulan əkilərin sayından daha çox əkilə doğulur. Bu ölkədə hər on bir doğumdan birində əkilə uşaqlar dünyaya gəlir. Ən az əkilələr Yaponiyadadır. Burada hər 250 doğuşdan birinin əkilə olma şansı var.

* İndiyə qədər bir qadının dünyaya gətirdiyi ən böyük uşaq sayı altmış doqquzdur. Misir fironu Ramzesin təxminən yüz altmış övladı olub, əlbəttə ki, həmin uşaqları ayrı-ayrı qadınlar dünyaya gətirib.

* Statistika göstərir ki, Avropada valideynlərin orta yaş göstəricisi 29-dur. MDB ölkələrində isə uşaq sahib olan insanların orta yaşı 20 yaşıdır. Lakin dünyanın ən gənc valideynləri Çində qeydə alınıb.

* Alman uşaqlarının 40 %-i 9 yaşında şəxsi mobil telefonundan istifadə etməyə başlayır. Buna görə də bu ölkənin uşaqları ən yüksək müasir texnoloji vərdişlərə malik uşaqlar hesab edilir.

* Bütün dünyada məşhur olan "Leqo" plastik konstruktör oyuncaqlar 1947-ci ildən satışa çıxarılıb. Bu müddət ərzində şirkətin satışa çıxardığı oyuncaqların sayını nəzərə alsaq, planetin hər sakininə 30 konstruktör detalı düşər.

* İngilis alimləri qeyri-adi araşdırma həyata keçiriblər. Onlar valideynləri ayrılmış 6574 beş yaşlı uşağın boyunu nəzarətdə saxlayıblar. Nəticədə məlum olub ki, boşanma halları uşaqlarda boy inkişafını ləngidir.

* Uşaqlar orqanizmlərində heç bir bakteriya olmadan doğulurlar.

* Körpəsi olan valideynlər uşağın ömrünün ilk ilində orta hesabla 4380 saat sağlam yuxudan məhrum olurlar ki, bu da təxminən 6 ay deməkdir.

Ürəyi məhv edən vərdişlər açıqlandı

Ürəyi məhv edən vərdişlər arasında əsas bir neçəsinə qeyd etmək olar. Bunlardan birincisi, siqaret çəkməkdir. Bu barədə rusiyalı həkim kardioloq Anastasiya Fomiçeva danışır. "Nikotin və digər kimyəvi maddələr təkcə ağciyər xəstəliklərinin deyil, həm də ateroskleroz və ürəyin işemik xəstəliyi kimi ürək-damar xəstəliklərinin inkişaf riskini artırır", - deyir o bildirib.

Ürəyi məhv edən vərdişlər arasında yanlış qidalanma da var. "Doymuş yağların və şəkərin həddindən artıq istehlakı qanda xolesterinin səviyyəsinin artmasına, aterosklerozun inkişafına, qan damarlarında lövhəciklərinin yaranmasına və daha sonra miokard infarktı və ya insultun inkişaf riskinə səbəb ola bilər. Duzlu yeməklər qan təzyiqinin artmasına və mayenin bədəndə yığılmasına (şişkinliyə) səbəb ola bilər", - deyir həkim vurğulayıb. Oturaq həyat tərzi də, həmçinin ürək xəstəliklərinin inkişafına təsir göstərir. "Daimi fiziki fəaliyyətin olmaması və oturaq iş piylənmə, hipertoniya xəstəliyi riskini artırır və həmçinin şəkərli diabetin inkişafına gətirib çıxara bilər", - deyir kardioloq əlavə edib.

Digər bir pis vərdiş həddindən artıq alkoqol istehlakıdır. Bu, qan təzyiqinin artmasına, ritm pozğunluqlarının inkişafına, miokardın zədələnməsinə və nəticədə alkoqol kardiomiopatiyasının inkişafına səbəb ola bilər. "Daimi stres isə qanda adrenalin və kortizolun səviyyəsini artırır ki, bu da qan təzyiqinin artmasına, taxikardiya və ürək-damar xəstəliklərinin inkişaf riskinin artmasına səbəb ola bilər. Yuxu çatışmazlığı və bioloji saat ritmlərinin dəyişməsi piylənmə, hipertoniya və aritmiyanın inkişafına gətirib çıxarır", - deyir o, söhbətini yekunlaşdırıb.

Dərinin sürətlə qocalmasına səbəb olan xroniki stres

Rusiyanın dermatokosmetoloq və plastik cərrahı İlya Şarov dərinin stressə necə reaksiya verdiyini araşdırıb. Araşdırmalar aparan həkimin fikrincə, narahatlıq, həyəcan və digər stresli vəziyyətlər dəridə əks oluna bilər. Fakt budur ki, dəri hüceyrələri kortizol və adrenalindən mənfi təsirlənir. Bundan əlavə, stres epidermisdə qidalanma proseslərini pozan damar spazmına səbəb olur. Xroniki stres dərinin sürətlə qocalmasına səbəb olur.

Stresin dəridə müxtəlif dermatozlar, qabıqlar, əllərdə və üzdə qızartılar şəklində özünü göstərə bildiyini, qadınlarda qaş, saç və kirpik tökülmələrinin də mümkün olduğunu qeyd edib.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"-ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Sifariş: 2531

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500